

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Vybrané aspekty zahraniční rozvojové spolupráce České republiky
Selected aspects of the International Development Cooperation of the Czech Republic

Student:	Bc. Lenka Vašíčková
Vedoucí diplomové práce:	Ing. Iva Honová, Ph.D.

Ostrava 2012

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Lenka Vašíčková**
Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6210T004 Eurospráva
Téma: Vybrané aspekty zahraniční rozvojové spolupráce České republiky
Selected Aspects of International Development Cooperation of the
Czech Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teoretická východiska rozvojové pomoci
 3. Rozvojová politika Evropské unie
 4. Systém Zahraniční rozvojové spolupráce ČR
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

ADAMCOVÁ, Lenka a Tereza NĚMEČKOVÁ et al. *Rozvojová ekonomika*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2009. 345 s. ISBN 978-80-245-1515-1.
HOCH, Tomáš. *Základy rozvojové pomoci*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2007. 154 s. ISBN 978-80-7368-370-2.
MOLD, Andrew et al. *EU Development Policy in a Changing World: Challenges for the 21st century*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2007. ISBN 9789053569764.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

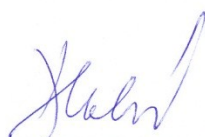
Vedoucí diplomové práce: **Ing. Iva Honová, Ph.D.**

Datum zadání: 25.11.2011

Datum odevzdání: 27.04.2012

prof. Ing. Karel Skokan, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci včetně všech příloh vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 27. dubna 2012

Vašíčková

.....
Bc. Lenka Vašíčková

Obsah

1	ÚVOD	5
2	TEORETICKÁ VÝCHODISKA ROZVOJOVÉ POMOCI	7
2.1	DEFINICE A MĚŘENÍ ROZVOJE	7
2.2	FORMY OFICIÁLNÍ ROZVOJOVÉ POMOCI	8
2.3	HISTORICKÝ KONTEXT ROZVOJOVÉ POMOCI	10
2.4	OBDOBÍ MILÉNA A NÁSLEDNÉ KONFERENCE	12
2.5	MEZINÁRODNÍ INSTITUCE A ROZVOJOVÁ POMOC	13
2.5.1	ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ	14
2.5.2	ORGANIZACE PRO HOSPODÁŘSKOU SPOLUPRÁCI A ROZVOJ	15
2.6	ROZVOJOVÉ CÍLE TISÍCILETÍ A JEJICH NAPLŇOVÁNÍ	18
2.7	ROZVOJOVÁ POMOC A TRENDY V JEJÍM POSKYTOVÁNÍ	20
3	ROZVOJOVÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE	21
3.1	HISTORICKÝ KONTEXT ROZVOJOVÉ POLITIKY EU	22
3.2	PRÁVNÍ ZAKOTVENÍ ROZVOJOVÉ POLITIKY EU	23
3.3	INSTITUCIONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ ROZVOJOVÉ POLITIKY EU	24
3.3.1	EVROPSKÁ KOMISE	25
3.3.2	RADA EVROPSKÉ UNIE	25
3.3.3	EVROPSKÝ PARLAMENT	26
3.3.4	DELEGACE EVROPSKÉ UNIE	26
3.4	NÁSTROJE FINANCOVÁNÍ ROZVOJOVÉ POLITIKY EU	26
3.4.1	NÁSTROJ EVROPSKÉHO SOUSEDSTVÍ A PARTNERSTVÍ	28
3.4.2	EVROPSKÝ ROZVOJOVÝ FOND	29
3.4.3	FINANČNÍ NÁSTROJ PRO ROZVOJOVOU SPOLUPRÁCI	30
3.4.4	NAPLŇOVÁNÍ ZÁVAZKU JEDNOTLIVÝMI ČLENSKÝMI ZEMĚMI EVROPSKÉ UNIE	33
4	SYSTÉM ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE ČR	35
4.1	POČÁTKY ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE ČR	35
4.2	ZVYŠOVÁNÍ EFEKTIVITY ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE ČR	36
4.3	TRANSFORMACE ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE ČR	36

4.4 PRINCIPY ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE	37
4.5 INSTITUCIONÁLNÍ NASTAVENÍ ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE ČR	39
4.5.1 MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR	40
4.5.2 RADA PRO ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVOU SPOLUPRÁCI	41
4.5.3 ČESKÁ ROZVOJOVÁ AGENTURA	41
4.5.4 ZASTUPITELSKÉ ÚŘADY ČR	41
4.6 OFICIÁLNÍ ROZVOJOVÁ POMOC ČESKÉ REPUBLIKY	42
4.7 TERITORIÁLNÍ PRIORITY BILATERÁLNÍ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE ČR	45
4.8 SEKTOROVÉ PRIORITY BILATERÁLNÍ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE ČR	47
4.9 PROGRAMOVÉ ZEMĚ	48
4.9.1 AFGHÁNISTÁN	50
4.9.2 BOSNA A HERCEGOVINA	50
4.9.3 ETIOPIE	51
4.9.4 MOLDAVSKO	52
4.9.5 MONGOLSKO	53
4.10 PROJEKTOVÉ ZEMĚ	54
4.10.1 GRUZIE	54
4.10.2 KAMBODŽA	54
4.10.3 KOSOVO	54
4.11 MULTILATERÁLNÍ ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE ČR	55
4.12 MEZINÁRODNÍ INICIATIVA PRO TRANSPARENTNOST POMOCI	56
<u>5 ZÁVĚR</u>	<u>57</u>
<u>SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY</u>	<u>59</u>
<u>SEZNAM ZKRATEK</u>	<u>67</u>
<u>SEZNAM PŘÍLOH</u>	<u>1</u>
<u>PŘÍLOHA 1: SEZNAM PŘÍJEMCŮ OFICIÁLNÍ ROZVOJOVÉ POMOCI</u>	<u>1</u>
<u>PŘÍLOHA 2: OFICIÁLNÍ ROZVOJOVÁ POMOC EU (%HND, 2004-2010)</u>	<u>1</u>
<u>PŘÍLOHA 3: ROZDĚLENÍ ODA Z INSTITUCÍ EU (2009-2010)</u>	<u>1</u>
<u>PŘÍLOHA 4: MAPA PRIORITNÍCH ZEMÍ ZRS ČR</u>	<u>1</u>

1 Úvod

Motivy k poskytování pomoci chudým zemím jsou různé, ale v zásadě je můžeme rozdělit na důvody založené na solidárnosti a dále na pragmatické pohnutky ve prospěch vlastních zájmů, tedy důvody ekonomické, bezpečnostní či politické. Z morálního a lidského hlediska nás k dárcovství vybízí už jen statistiky rozvojového světa. Více než miliarda lidí na světě žije v extrémní chudobě, ještě více hladoví a umírá na nemoci, na které existuje levná terapie. Tito lidé, ale nemají přístup k léčbě, pitné vodě a často ani ke vzdělání. Přitom vzdělávání je rozhodující při zabezpečování informovanosti o možných krocích k nápravě a postupnému vývoji společnosti.

Rozvojové země jsou navíc často místem nepokojů a nestability, ať už je příčinou chudoba a neschopnost vlády zabezpečit plnohodnotný život svým občanům, nebo nedemokratické režimy utlačující a terorizující svůj lid. Z důvodu globalizovaného světa mohou i události geograficky velmi vzdálené představovat určité bezpečnostní hrozby pro zbytek světa. To platí i pro ekonomické motivy poskytování rozvojové pomoci. Stále více propojená světová ekonomika může vyvolat strach z přelévání hospodářských problémů z rozvojových zemí do zemí vyspělých.

Jednoznačně však můžeme konstatovat, že důvody k poskytování pomoci by měly být vyvážené a neměl by převyšovat strach z nepoznaného, nebo hůře, přetrvávající nezájem. Také z tohoto důvodu se snaží mezinárodní veřejnost o změnu.

Obecně však toto téma není populární. Je to bohužel okrajová oblast politiky i společenských zájmů. Média se tomuto tématu často nevěnují. Pozornost na problémy rozvojových zemí soustředí až v okamžiku kritického vyústění s následkem fatálních důsledků. To pak vyvolá vlnu solidarity, která na chvíli otřese celým světem.

Vládnoucí elity rovněž nerady zveřejňují údaje, které vypovídají o jejich neúspěchu. Přesto je nutné tyto informace veřejnosti poskytovat a je důležité a žádoucí zajistit podmínky pro zkoumání a jednotné srovnávání. Teprve na základě relevantních informací je možné posoudit, zda je rozvojová spolupráce směřována do oblasti nejvíce potřebných. Právě proto vyspělé země a jejich odborníci vytvářejí standardy, principy a podmínky, za kterých by se mělo s rozvojovými zeměmi spolupracovat a snaží se o informování společnosti o globálních problémech.

Záměrem vypracování tohoto tématu byl zájem zjistit, jak země ve, které žijeme, přistupuje k problémům nevyváženého rozvoje světa a jakým způsobem o nich informuje.

Cílem práce je identifikace způsobů a forem rozvojové spolupráce v rámci Evropské unie a České republiky.

Hypotézou je tvrzení, že zahraniční rozvojová spolupráce je transparentní a informace jsou veřejnosti dostupné a srozumitelné.

Přestože rozvojová spolupráce souvisí také s obchodní politikou, zemědělskými dovozy, dumpingem, obchodními dohodami mezi rozvojovými a vyspělými zeměmi, zaměří se diplomová práce pouze na oficiální rozvojovou pomoc.

Často je s pojmem rozvojové spolupráce či pomoci spojována humanitární pomoc, která je poskytována v případě krizí a nepředvídatelných katastrof. V textu budeme používat pojem pomoc zejména v jeho rozvojovém smyslu, neboť humanitární pomoc není předmětem této DP.

V první kapitole diplomové práce budou vysvětlena teoretická východiska rozvojové pomoci. Fenomén rozvojové pomoci bude zasazen do historického a mezinárodního kontextu, přičemž jmenujeme nejdůležitější dokumenty přijaté v průběhu let. Na konec kapitoly bude rozebráno osm rozvojových cílů, ke kterým se na půdě OSN zavázaly vůdci z celého světa. Zároveň se pokusíme uvést aktuální stav naplňování závazků 5 let před cílovým termínem.

Rozvojové politice Evropské unie se věnuje druhá kapitola. Kromě historických a právních východisek bude vysvětleno, jakou roli hrají orgány Evropské unie v oblasti rozvojové politiky. Podrobněji rozebereme nástroje financování a jejich konkrétní alokace. Nastíněna bude také její budoucí směřování.

Poslední kapitola zkoumá systém a jednotlivé aspekty zahraniční rozvojové spolupráce České republiky. Budou nastíněny historické souvislosti, institucionální systém, který prošel transformací a značný prostor bude věnován jednotlivým prioritním zemím zahraniční rozvojové spolupráce.

Při zpracování diplomové práce bude v prvních dvou spíše teoretických kapitolách použita metoda popisu založená na znalostech a informacích čerpaných četbou odborných publikací. V praktické části práce bude aplikována metoda srovnání různých ukazatelů poskytované pomoci. Dále budou aplikovány metody analogie a analýzy při vyhodnocování výsledků.

2 Teoretická východiska rozvojové pomoci

Základem pro pochopení rozvojové pomoci je definice několika pojmů spojených s touto problematikou a zasazení vývoje rozvojové pomoci do historického kontextu.

Existuje nespočet definic rozvoje jako takového, ale obecně se dá říci, že rozvoj je proces a snaha o zlepšení určité situace. Rozvoj tedy může být chápán vícero způsoby, přičemž jeho obsah vždy záleží na kontextu. V této diplomové práci však bude vždy spojován s rozvojem státu a snahou ekonomicky zaostalých zemí dohnat země vyspělé.

Rozdělením světa na jednotlivé skupiny podle stupně rozvoje a jejich klasifikací se zabývalo mnoho mezinárodních organizací včetně Mezinárodní měnového fondu, Světové banky i Organizace spojených národů, včetně jejích suborganizací. Pro účely této diplomové práce je zvolena klasifikace podle Světové banky, která je založena na poměrování zemí na základě ukazatele HDP na obyvatele.

Podle této klasifikace sestavil Výbor pro rozvojovou spolupráci Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj seznam příjemců rozvojové pomoci, který je k práci přiložen (příloha 1). Země jsou dle něj řazeny do čtyř skupin. První je skupina nejméně rozvinutých zemí (least developed countries – LDCs), následují země s nízkým příjmem (other low income countries – OLICs), země s nižším středním příjmem (lower middle income countries - LMICs) a tento seznam končí zeměmi s vyšším středním příjmem (upper middle income countries - UMICs).

2.1 Definice a měření rozvoje

V průběhu historie se měnilo chápání rozvoje a z toho důvodu se v čase měnila také jeho definice. V minulosti byl rozvoj charakterizován ekonomickým růstem a pokrokem v technologiích. Jednoduše se země poměřovaly pouze ročním přírůstkem hrubého domácího produktu (HDP). Tato definice však není bezchybná, jelikož nezohledňuje životní úroveň obyvatelstva a zaměřuje se pouze na ekonomická hlediska.

Ukazatel, který naopak hodnotí rozvoj podle aspektů životní úrovně je Index lidského rozvoje (Human Development Index – HDI), který se skládá z několika ukazatelů – hmotné životní úrovně měřené pomocí hrubého národního důchodu (HND) na obyvatele, míry zdraví a kvality života (měřené průměrnou délkou života při narození) a míry vzdělání (měřené průměrnou délkou školní docházky). Složený ukazatel HDI dosahuje hodnot 0 až 1, přičemž čím

více se hodnota blíží 1, tím vyšší je stupeň rozvoje. Avšak ani tento ukazatel není dokonalý, jelikož ne v každé zemi jsou dostupné tyto informace.[82].

Majerová definuje **rozvojovou pomoc** jako „souhrn politických kroků vůči zemím, které z důvodů politických, geografických či historických, zaostaly za vývojem států rozvinutých“. Rozvojovou pomoc chápeme obecně jako doplňkový zdroj vnějšího kapitálu rozvojových zemí. Nejčastěji je prováděna formou grantů či půjček od rozvinutých států či prostřednictvím mezinárodních organizací.[42]

Oproti dříve užívanému termínu rozvojová pomoc je dnes preferováno spojení rozvojová spolupráce, což má zdůraznit partnerství mezi zemí poskytovatele a příjemce při plánování i realizaci projektů.

Oficiální rozvojová pomoc (Official development assistance – ODA) je koncept, který byl přijat v roce 1969 Výborem pro rozvojovou pomoc OECD (Development assistance committee – DAC). ODA je definována jako transakce (ve formě hotovosti, komodit, či služeb) prováděné za účelem podpory ekonomického a sociálního rozvoje rozvojových zemí. Později byla definice upřesněna – ODA jsou takové transfery zdrojů do zemí, které jsou na seznamu ODA příjemců (viz příloha 1) a multilaterálním rozvojovým institucím, které [69]:

- jsou poskytovány oficiálními orgány, jako jsou státní správy a samosprávy, nebo jejich výkonnými orgány,
- nemají komerční charakter a obsahují grantový prvek¹ ve výši alespoň 25 procent.

2.2 Formy oficiální rozvojové pomoci

Existuje více možností jak odlišit formy rozvojové pomoci. Nejčastěji se dělí na bilaterální (přímá pomoc mezi dvěma státy) a multilaterální (v rámci mezinárodních institucí), programovou a projektovou a další. Nejdříve však uvedeme rozdělení z hlediska finančního charakteru na dvě základní formy – grantovou a nigrantovou.

Grantová pomoc může dle metodiky Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) nabývat těchto forem[1]:

1. Technická spolupráce – výměna know-how, školení, předávání zkušeností rozvinutých zemí

¹ Grantový prvek (také element) vyjadřuje rozdíl mezi budoucí hodnotou dluhu a jeho současnou hodnotou. Jedná se o matematický výpočet „grantového prvku“ v poskytovaných půjčkách nebo úvěrech. Stěžejními ukazateli jsou výše úrokové míry, období mezi poskytnutím půjčky a její splátkou a období mezi poskytnutím půjčky a její první splátkou. V případě grantů se nepočítá. (Adamcová, 2009)

2. Potravinová pomoc – nákup potravin, které jsou dopraveny do oblastí zasažených suchem, lokálními konflikty, přírodní katastrofou apod.
3. Finanční pomoc – rozpočtová nebo sektorová podpora, dotování úrokových sazeb, vyrovnávání obchodní bilance,
4. Odpouštění dluhů – rozvinutá země odpouštěním části peněžních závazků v podstatě poskytne finanční prostředky "zdarma"
5. Podpora nevládních organizací – realizovaná neziskovými nevládními organizacemi (Non-governmental organisations – NGOs) v rozvojových zemích prostřednictvím projektů a v rozvinutých zemích snahou o osvětu a informovanost obyvatel

Jako tzv. **negrantovou** pomoc povoluje OECD začlenit půjčky vládám rozvojových zemí na nákup potravin a další projekty s rozvojovým charakterem. Pro zařazení do oficiální rozvojové pomoci však musí opět zahrnovat grantový prvek minimálně 25%.

Z definic uvedených výše vyplývají jisté nesrovnalosti. V některých případech totiž dochází k dvojímu započítávání prostředků na rozvojovou pomoc, jednou při poskytnutí půjčky, podruhé při jejím odpouštění. V hodnotě prostředků vyčleněných na rozvojovou pomoc jsou i částky, které se k příjemci pomoci vůbec nedostanou, např. administrativní náklady, odměňování expertů – obyvatelů dárcovských zemí, propagace rozvinutých zemí. Z důvodu upozorňování na tyto skutečnosti je v poslední době propagována snaha o snížení těchto nákladů.[34]

V současnosti se mezi moderní formy rozvojové pomoci řadí jednak přímá podpora (tzn. pomoc mezi jednotlivci – např. programy Adopce na dálku), jednak tzv. **programová podpora** ve formě rozpočtové nebo sektorové podpory.

Rozpočtovou podporu definuje Adamcová jako „transfer finančních prostředků z účtu dárce na národní účet rozvojové země, a to na základě předem dohodnutých podmínek platby“. Jelikož se poskytnuté finanční prostředky stávají součástí státního rozpočtu rozvojové země, je jejich využití plně v její kompetenci. Dárce má povinnost a zodpovědnost za kontrolu, zda byly splněny veškeré předem stanovené podmínky čerpání podpory.[1]

Sektorová podpora neboli sektorový přístup je relativně novým pojetím rozvojové spolupráce, které umožňuje ovlivňovat efektivitu rozvoje určitého sektoru v dané rozvojové zemi. Sektorovou podporou se rozumí ODA přidělená na výdaje do určité konkrétní oblasti rozvoje. Hlavní význam spočívá ve sladění dárce v rámci jednoho sektoru s cíli národní strategie rozvoje dané země v daném sektoru. K jejímu poskytování je opět nutná dohoda mezi oběma stranami. Zahrnuje v sobě prvky projektové pomoci i rozpočtové podpory tím, že se je snaží

vzájemně propojit. Na rozdíl od rozpočtové podpory plně vystihuje měnící se paradigma vzájemné zodpovědnosti za rozvoj.

Projektová pomoc je oproti ostatním poskytována na základě projektové žádosti a zaměřuje se jen na vybranou část problému. Porovnáním zjistíme, že v rozvojové pomoci poskytované pouze skrze **projekty** je vztah vzájemné zodpovědnosti pouze mezi dárce a jeho pověřenou agenturou, která projekt na místě realizuje. Tento model přináší výhodu především dárce. Vláda partnerské země a koneční příjemci podpory jsou spoluvůdci detailní strategie rozvoje, zodpovědnost za výsledky je však nejasná. V případě sektorové pomoci jsou za výsledky rozvojové pomoci zodpovědní nejen dárce, ale také vlády rozvojových zemí a její obyvatelé.

2.3 Historický kontext rozvojové pomoci

Počátky v poskytování rozvojové pomoci sahají do období po druhé světové válce, kdy můžeme sledovat souvislost tří historických faktů. První z nich je založení Organizace spojených národů, která se od svého vzniku snaží předcházet konfliktům, podporovat mezinárodní spolupráci v oblasti sociálního rozvoje, lepší životní úroveň a dodržování lidských práv. Poválečné období je také provázáno dekolonizací, tedy snahou kolonií, polokolonií a závislých území o získání ekonomické a politické nezávislosti. Mění se tedy mezinárodní vztahy v celosvětovém kontextu.

Třetím faktorem bylo, že se svět v důsledku studené války začíná dělit na tzv. tři světy. Přičemž světem prvním byl svět vyspělých demokratických ekonomik (země Západní Evropy, USA, Kanada, Japonsko, Austrálie, Nový Zéland), druhým světem byly označovány státy s centrálně plánovanou ekonomikou (SSSR a země Východní Evropy) a třetím světem byl označován rozmanitý soubor zemí Afriky, Asie a Latinské Ameriky, přičemž většinu z těchto zemí dnes můžeme označit za rozvojové. Po zániku socialistického bloku v průběhu 90. let se jeho země transformovaly do prvního, nebo třetího světa, a proto se začíná pro rozvojové země uplatňovat nový pojem – země globálního Jihu. Je to hlavně z toho důvodu, že většina rozvojových zemí leží na jižní polokouli. Geograficky platí tento výraz hlavně pro země Afrického a Amerického kontinentu, ne tak pro země Asie.

Země třetího světa měly spoustu odlišností, ale existovaly určité charakteristiky, které měly společné [35]:

- ✓ většina patřila v minulosti do některé z koloniálních říší,

- ✓ měly nízkou ekonomickou úroveň (měřenou ukazatelem HDP/obyv.),
- ✓ primární sektor se významně podílel na tvorbě HDP,
- ✓ nerovnoměrně rozložené bohatství v rámci obyvatelstva, chudoba,
- ✓ vyšší přírůstek populace,
- ✓ často diktátorské režimy, fatická neznalost demokracie obyvateli.

V následujících desetiletích se měnilo vnímání rozvojové pomoci mimo jiné v souvislosti s ekonomickými směry myšlení. V 50. letech 20. století se v souvislosti s myšlenkou keynesiánství předpokládalo, že investicemi kapitálu do rozvojových zemí bude překonán nedostatek místních zdrojů, nastane dlouhodobý ekonomický růst a investice budou pro poskytovatele ziskové. Pomoc měla být způsobem jak podpořit ekonomiky rozvojových zemí k industrializaci, přilákat rozsáhlé zahraniční investice a poskytnout technickou podporu, která povede k západnímu stylu průmyslového rozvoje. Avšak suroviny a důchod plynuly z kolonií do metropolí a v mnoha rozvojových zemích narůstala vnitřní nestabilita.

Ekonomickým směrem období 60. a 70. let je neoklasicismus a teorie „laissez-faire“, který zdůrazňuje potřebu volného trhu s minimálními zásahy státu. Objevuje se proto myšlenka, že vnější ekonomické vztahy jsou příčinou hospodářských problémů rozvojových zemí, společně s konceptem „Trade not Aid“, který prosazuje inovace v pravidlech mezinárodního obchodu spíše než rozvojovou pomoc.[1]

Rozvojová pomoc se začíná soustředit na sociální hlediska jako např. zdraví (délka dožití, úmrtnost kojenců, nemoci), vzdělávání, rozdělení příjmu, rovnost pohlaví, a nabývá širší povahy, než jen ekonomické a politické. Zaměřuje se i na ochranu životního prostředí a šetrné využívání přírodních zdrojů.

Recese ve vyspělém světě způsobená ropnými šoky v sedmdesátých letech, byla následována zpomalením ekonomického růstu, stagnací a dluhovou krizí v rozvojových zemích. Z důvodu stále více propojené světové ekonomiky rostl strach z přelévání hospodářských problémů z rozvojových zemí do zemí vyspělých. Rozvojová pomoc se proto stává prvkem makroekonomické stabilizace.

V této době začíná plnit rozvojová pomoc jednu z dalších funkcí, a to podporu ekonomického růstu zemí rozvinutých. Za poskytování pomoci si totiž dárcovské země kladly nové podmínky a pomoc byla vázána na podporu vlastního vývozu, tedy posílení ekonomického růstu dárcovských zemí.

2.4 Období milénia a následné konference

V období blížícího se přelomu tisíciletí si občanská společnost zemí, jak poskytujících, tak přijímajících, začala uvědomovat jak roztržičnost rozvojové pomoci, brání, aby pomoc byla stejně efektivní, jako žádoucí. Problémem byly mimo jiné příliš ambiciózní, časově a rozpočtově nereálné cíle a často i vlastní politické zájmy zúčastněných. Proto se objevila myšlenka harmonizace, koordinace a dalších principů. Mezinárodní organizace zabývající se pomocí rozvojovým zemím a dalších aspektů, které ji ovlivňují, začaly formulovat cíle a závazky a akcentovat efektivitu rozvojové pomoci i rozvoje jako takového.

Postupně byly vydány deklarace stvrzující závazky mezinárodní společnosti ve snaze o přispění k odstranění chudoby, ekonomickému a sociálnímu rozvoji, podpoře demokracie, dodržování lidských práv a k ochraně životního prostředí. Prvním impulsem byl v roce 2000 dokument Deklarace tisíciletí, kde byly definovány Rozvojové cíle tisíciletí (Millennium development goals – MDGs, viz podkapitola 0). Na mezinárodní konferenci OSN o financování rozvoje v mexickém **Monterrey** v roce 2002 byl následně přijat konsensus, který zahrnoval 73 bodů shrnující přísliby mezinárodního společenství v této oblasti. Uznává, že k dosažení MDGs je nutné navýšit objem pomoci a dalších zdrojů určených na rozvoj, ale zároveň je třeba podporovat úsilí partnerských zemí o posilování řízení a zlepšování výsledků v oblasti rozvoje. [76]

První fórum na vysoké úrovni (High level forum – HLF) se konalo v Římě roku 2003. Zúčastnilo se 28 přijímajících zemí a přes 40 multilaterálních a bilaterálních rozvojových institucí. Účastníci schválili **Římskou deklaraci o harmonizaci**, která uvedla principy, že rozvojová pomoc [71]:

- bude poskytována na základě priorit a načasování podle přijímajících zemí,
- bude prováděna na základě osvědčených postupů, monitorována a hodnocena na základě analytické práce.

Pařížská deklarace o efektivnosti rozvojové pomoci podepsaná hlavami států při příležitosti konání Druhého HLF roku 2005 se snaží o praktický akční plán zaměřený na zlepšení kvality pomoci a její dopad na rozvoj. Pařížská deklarace uvedla následujících pět základních principů, které mají zajistit větší účinnost pomoci [70]:

1. *Vlastnictví*² (Ownership): Rozvojové země si samy stanoví vlastní politiky a strategie pro snížení chudoby, zlepši své instituce a budou bojovat proti korupci,
2. *Přizpůsobení* (Alignment): Dárcovské země se přizpůsobí těmto cílům a budou využívat místní systémy k jejich naplňování. Oba partneři se zavazují spolupracovat při vytváření dohodnutých rámců umožňujících spolehlivé hodnocení výkonnosti, průhlednosti a spolehlivosti národních systémů,
3. *Harmonizace* (Harmonisation): Dárcovské země koordinují, zjednodušují procedury a sdílejí informace tak, aby byly průhledné a aby nedošlo k duplikacím pomoci,
4. *Řízení zaměřené na výsledky* (Managing for results): Rozvojové země a dárci přesunou pozornost na skutečné výsledky rozvoje a tyto výsledky se budou měřit,
5. *Vzájemná odpovědnost* (Mutual accountability): Dárci a partnerské země jsou odpovědné za výsledky v oblasti rozvoje.

Následovalo třetí HLF v ghanské **Akkře** v roce 2008, jejíž závěrečná deklarace (Akční program z Akkry) upozorňuje na přetrvávající nedostatky ve využívání administrativních systémů partnerských zemí, v nedodržování závazku zvyšování podílu poskytované přímé rozpočtové pomoci z celkové rozvojové pomoci. Dále klade důraz na koordinaci dělby práce mezi donorskými zeměmi, na víceleté plánování rozvojové spolupráce a poukazuje na problém vázání pomoci podmíněné nákupem zboží ze země poskytovatele. [70]

Hlavním přínosem, prozatím posledního, čtvrtého HLF v jihokorejském **Busanu** na konci roku 2011 bylo potvrzení snahy o vyšší zapojení soukromého sektoru, zemí BRICs³ a dalších dárců do procesu globální rozvojové spolupráce a zároveň podpořit spolupráci na ose Jih-Jih⁴. Deklarace Busanské partnerství pro efektivní rozvojovou spolupráci obnovuje principy RS, přičemž zdůrazňuje transparentní postupy, sdílenou odpovědnost a také otevřenost, důvěru a vzájemný respekt partnerů. [32]

2.5 Mezinárodní instituce a rozvojová pomoc

Následující podkapitola je věnována nejvýznamnějším světovým organizacím, které se zabývají rozvojovou problematikou a zvyšováním životní úrovně v zemích globálního jihu. Jsou

² V české verzi Pařížské deklarace je uveden překlad názvu principu „ownership“ jako „přisvojení“. Častěji se však užívá název „vlastnictví“.

³ Skupina zemí s rychle se rozvíjejícími trhy: Brazílie, Rusko, Indie, Čína a Jihoafrická republika.

⁴ Výměna zdrojů, technologií a znalostí mezi zeměmi „globálního jihu“.

zde zahrnuty jednak instituce přímo realizující rozvojové projekty, jiné půjčují peníze na jejich realizaci a další hlavně podněcují debaty o zlepšení účinnosti a zkvalitnění pomoci.

2.5.1 Organizace spojených národů

Organizace spojených národů (OSN) byla založena po druhé světové válce roku 1945, k zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. Snaží se rozvíjet přátelské vztahy mezi národy, řešit konflikty diplomatickou cestou a podporovat sociální rozvoj, lepší životní úroveň a dodržování lidských práv pro všechny. Díky svému celosvětovému charakteru poskytuje zázemí pro debatu zástupců 193 zemí světa, včetně těch nejchudších, ve které mohou vyjádřit své názory. [79]

Od doby založení bylo postupně vytvořeno mnoho suborganizací, programů a fondů, z nichž některé se věnují tématům spojených s problematikou rozvoje. Můžeme jmenovat např. tyto: Dětský fond OSN, Světová zdravotnická organizace, Mezinárodní organizace práce, Organizace OSN pro výživu a zemědělství, Organizace OSN pro průmyslový rozvoj, Program OSN pro životní prostředí, Vysoký komisariát pro uprchlíky.

Za nejdůležitější v oblasti rozvoje jsou však považovány **Rozvojový program OSN** (United Nations Development Program – UNDP) a **Konference OSN o obchodu a rozvoji** (United Nations Conference on Trade And Development – UNCTAD). První z nich je celosvětovou rozvojovou sítí, která pracuje společně s vládami a obyvateli 177 zemí na jejich vlastním řešení národních i globálních rozvojových problémů. Zasazuje se o změnu, snaží se o sdílení vědomostí v oblasti rozvojové spolupráce, přičemž klade důraz na hospodárnost, zvyšující se dopady a výsledky RS. Každoročně zveřejňuje Zprávy o lidském rozvoji, různé zprávy monitorující situaci ohledně Rozvojových cílů tisíciletí a další statistiky. [81]

Druhá důležitá suborganizace Valného shromáždění OSN, Konference OSN o obchodu a rozvoji, se snaží o šetrné zapojení rozvojových zemí do světové ekonomiky. UNCTAD se od roku 1964 postupně vyvinula ve významnou instituci, jejíž práce si klade za cíl napomoci formovat současné politické diskuze a smýšlení o rozvoji tak, aby se mezinárodní činnost a domácí politiky vzájemně doplňovaly ve společném úsilí o udržitelný rozvoj. Slouží hlavně jako fórum pro mezivládní jednání, podporované diskuzí s odborníky a výměnou zkušeností, zaměřené na budování konsensu. Konference se konají vždy jednou za čtyři roky. Zatím poslední se konala v dubnu 2008 v Akkře, v Ghaně a v době zpracovávání této diplomové práce probíhaly přípravy na 13. konferenci UNCTAD v Dauhá, v Kataru (duben 2012). [80]

Česká republika (ČR) je v rámci Zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS) v kontaktu hlavně s UNDP, a to jak prostřednictvím Regionální kanceláře pro země střední a východní Evropy v Bratislavě, tak podporou globálních rozvojových aktivit UNDP. ČR poskytuje finanční prostředky na vysílání českých dobrovolníků skrze Vysoký komisariát OSN pro uprchlíky. Česko dále spolupracuje s těmi suborganizacemi OSN, které kladou důraz na harmonizaci, zjednodušení a zefektivnění rozvojové spolupráce a které se angažují v sektorech komplementárních nebo synergických k aktivitám ZRS (např. v oblasti výživy a zemědělství, práce nebo zdravotnictví).

2.5.2 Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) bylo založeno v roce 1961. Tehdy společenství 18 evropských zemí, spolu s USA a Kanadou, spojilo své síly a vytvořilo mezivládní organizaci usilující o globální rozvoj.

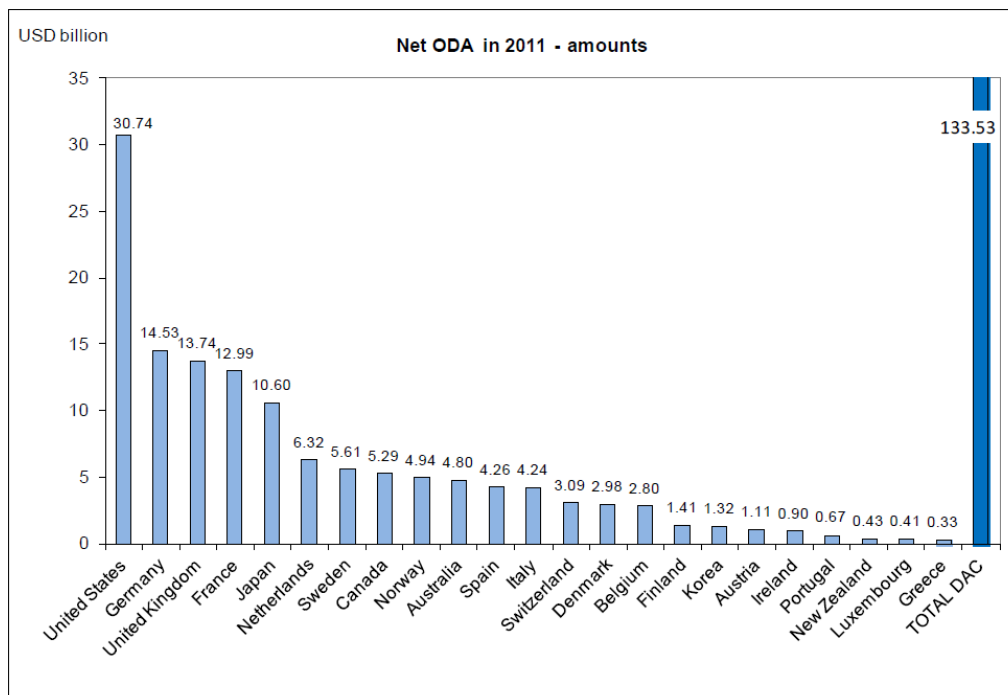
V současné době (v roce 2012) sdružuje 34 vyspělých zemí z celého světa, spolupracuje s dalšími 70 zeměmi i dalšími mezinárodními institucemi. Za účelem zlepšení hospodářského a sociálního blahobytu lidí po celém světě vytvořila výbory zabývající se různými oblastmi od vzdělání, zaměstnanost, přes obchod až po rozvoj. Mezinárodní veřejnost vnímá OECD jako významnou organizaci, jejíž doporučení jsou všeobecně akceptovaná, neboť vznikají na základě analýz dlouholetých zkušeností vyspělých zemí světa.

Politikou rozvojové spolupráce v rámci OECD se zabývá Direktorát rozvojové spolupráce, který spravuje **Výbor pro rozvojovou pomoc** (DAC). Za padesát let své existence OECD/DAC seskupila hlavní světové dárce, sleduje toky rozvojových financí, definuje a monitoruje globální standardy v klíčových oblastech rozvoje. OECD/DAC publikuje každoročně Zprávy o rozvojové spolupráci (Development Co-operation Report), ve kterých zveřejňuje aktuální statistiky a analýzy trendů v mezinárodní pomoci. OECD/DAC hrál také významnou roli při formování mezinárodních rozvojových závazků, jako jsou Rozvojové cíle tisíciletí a Pařížská deklarace o efektivnosti rozvojové pomoci.

Členy OECD/DAC jsou dárce, kteří poskytují 95% ODA (15 původních členských států EU, Evropská komise, Norsko, Švýcarsko, USA, Kanada, Japonsko, Jižní Korea, Austrálie a Nový Zéland). Statut pozorovatele má Světová banka, Mezinárodní měnový fond a UNDP. [63]

V roce 2011 poskytly členské státy DAC celkovou sumu 133,53 mld. USD (viz graf 2.1). Největší obnos (30,74 mld. USD) na rozvojovou pomoc věnovaly Spojené státy, což dvojnásobně převyšuje sumu, kterou na ODA poskytlo Německo, které je druhé v pořadí. Avšak pokud tento obnos porovnáme s výší HND jednotlivých členů (viz graf 2.2), pak jsou Spojené státy až na 19. z 23 míst.

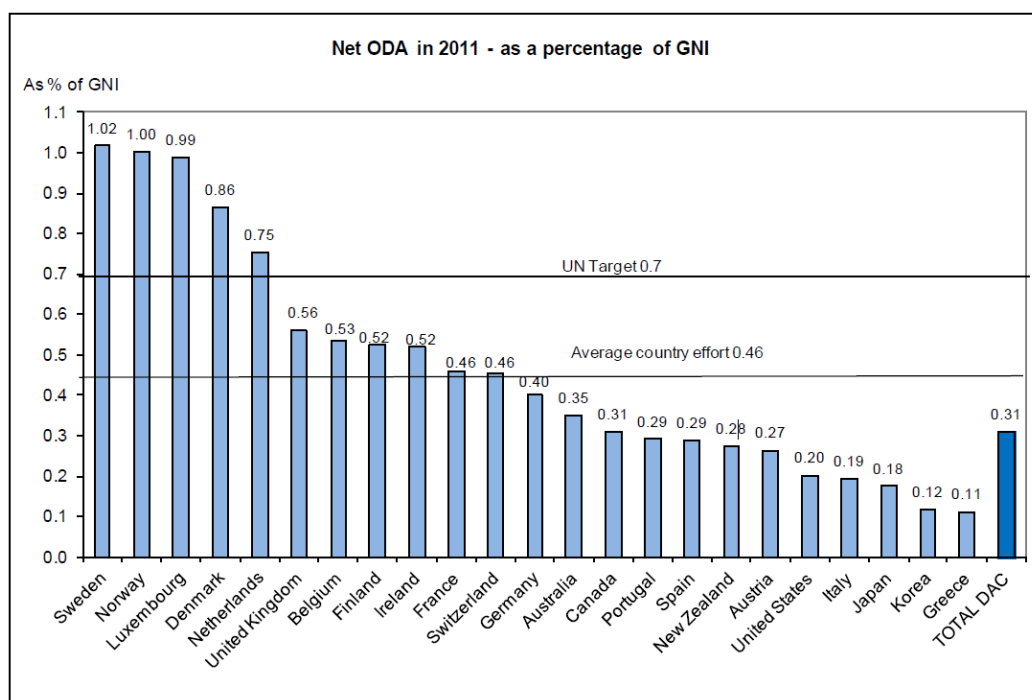
Graf 2.1: Oficiální rozvojová pomoc poskytnuta členy DAC (mld. USD, predikce 2011)

Zdroj: OECD. [62]

V grafu č. 2.2 je zobrazeno v jaké výši členské státy OECD/DAC naplňovaly v roce 2011 závazek OSN přispívat 0,7 procenta HND na rozvojovou pomoc. Závazek plní pouze 5 zemí z 23. Největší podíl ODA ku HND (kolem 1 %) do rozvojových zemí poskytují Švédsko, Norsko a Lucembursko. Dále plní závazek Dánsko a Nizozemí. Střednědobý cíl z Deklarace tisíciletí (kap. 0), do roku 2010 splnit hranici poměru 0,51 % ODA na HND, naplňují další čtyři státy. S podílem 0,56 % je to Velká Británie, následuje Belgie s 0,53 % a Finsko s Irskem dosáhli 0,52 % ODA ku HND.

Graf 2.2: Oficiální rozvojová pomoc poskytnuta členy DAC (% HND, predikce 2011)

Zdroj: OECD. [62].

Opačný efekt než u Spojených států můžeme sledovat při srovnávání celkové výše ODA a podílu ODA na HND u Lucemburska. Nejmenší stát EU poskytl za rok 2011 celkem 0,41 mld. dolarů, což je po Řecku nejméně ze členů DAC. Nicméně tato suma je téměř 1 % HND Lucemburska, což jej řadí na 3. místo za Švédsko a Norsko.

Od svého vstupu do OECD v roce 1995 má pozorovatelský statut v DAC i Česká republika. Toto postavení jí umožňuje využívat veškeré zprávy, informační i statistické databáze největších a zkušených dárců, a to jak při zpětném hodnocení dosavadního vývoje (tzv. peer-reviews, statistiky), tak při formulaci priorit pro nadcházející období. Česká republika by se v horizontu několika let měla stát členem DAC a velmi o to stojí. S ohledem na prestižní charakter členství je však kvalita procesu důležitější než jeho rychlost.

2.6 Rozvojové cíle tisíciletí a jejich naplňování

V září roku 2000 se v New Yorku na půdě OSN sešli vůdci 189 zemí, aby podepsali tzv. Deklaraci tisíciletí (Millennium declaration). V této deklaraci se zúčastnění shodli na základních hodnotách, které jsou nedílnou součástí mezinárodních vztahů 21. století. Mezi tyto hodnoty patří: svoboda, rovnost, solidarita, tolerance, ohleduplnost vůči přírodě a sdílená odpovědnost. Aby bylo možné převést tyto hodnoty v činy, identifikovali zároveň více než 40 kvantifikovatelných ukazatelů, kterých má být dosaženo společným úsilím zemí nejvíce i nejméně rozvinutých. [77]

Všechny státy se zavázaly do roku 2015 splnit následujících osm Rozvojových cílů tisíciletí⁵. U jednotlivých cílů je uvedeno zároveň průběžné hodnocení jejich naplňování, které bylo zveřejněno v aktuální Výroční zprávě o MDGs [77], [78]:

- 1. Snížit o polovinu počet lidí přežívajících s příjmem nižším než 1,25 dolaru na den a množství lidí trpících hladem.** Přes značné překážky po ekonomickém poklesu z let 2008-2009, kterou ještě zhoršila potravinová a energetická krize, je svět na dobré cestě ke splnění cíle snížení chudoby. Očekává se, že by měla do roku 2015 celosvětová míra chudoby klesnout na 15 %, což splňuje cíl 23 %. Tento trend však ovlivňuje rychlý ekonomický růst ve Východní Asii, hlavně v Číně. Paradoxem je, že přestože se míra chudoby snižuje, lidí trpících hladem výrazně neklesá. Čtvrtina dětí do pěti let a 16 % dospělých osob žijících v rozvojových zemích stále trpí podvýživou (data z roku 2009).
- 2. Zajistit, aby všechny děti, chlapci i dívky, měly možnost absolvovat celé základní vzdělání.** Statistiky ukazují, že svět zatím nedosáhl 2. cíle. Pouze 87 procent dětí z rozvojového světa dokončí základní docházku. Celkový počet dětí, které nechodí do školy, se za poslední dekádu⁶ snížil ze 106 milionů na 67 mil. Podíl děvčat na školní neúčasti se snížil z 58 % na 53 %.
- 3. Do roku 2005 odstranit rozdíly v přístupu mužů a žen k základnímu a vyššímu vzdělání a do roku 2015 dosáhnout téhož na všech úrovních vzdělání.** Tento cíl zatím splněn nebyl, ale byl zaznamenán znatelný pokrok. V roce 2009 bylo na základních i vyšších školách zapsáno 96 dívek v poměru na 100 chlapců. Což je úspěch od roku 1999, kdy byla tato relace 91 ku 100 v základním vzdělání a 88 dívek na 100 chlapců co se týče

⁵ Cíle se vždy vztahují na stav z roku 1990

⁶ Myšleno mezi lety 1999 – 2009

vyššího vzdělání. Avšak tento pokrok byl zaznamenán pouze v regionech Kavkazu a Střední Asie, Latinské Americe a Karibiku a Jihovýchodní Asii.

4. **Snížit o dvě třetiny míru úmrtnosti u dětí mladších 5 let.** Počet úmrtí dětí pod pět let klesl z 12,4 mil. v roce 1990 na 8,1 mil v roce 2009. To znamená, že každý den zemře o 12 tisíc méně dětí. Zatím je to však pokles jen o třetinu.
5. **Snížit o tři čtvrtiny míru úmrtnosti matek.** I přes prokázané zásahy, které by mohly zabránit úmrtnosti matek při porodu, zůstává tento problém velkou zátěží v mnoha rozvojových zemích a dosažení tohoto cíle je velmi daleko. Nejhorší je situace tradičně v subsaharské Africe, vyskytuje se zde 87 % z celosvětového počtu úmrtí matek v roce 2008. Nicméně byly zaznamenány určité pokroky. Ve Východní, Jihovýchodní a Jižní Asii, i v Severní Africe bylo dosaženo 40 a více procentního poklesu.
6. **Zastavit šíření HIV/AIDS a snižovat procento nově nakažených, do roku 2010 zajistit přístup k lékům na HIV/AIDS pro všechny, kteří je potřebují, zastavit šíření malárie a dalších závažných chorob.** Míra nově nakažených osob HIV/AIDS celkově v období 2001 – 2009 klesala, ale v některých regionech je situace velmi znepokojivá. V subsaharské Africe se míra nově nakažených snížila o 0,17 p. b, přesto je zde stále nejvíce nově nakažených (0,4 % roční přírůstek, což je 1,8 mil. nově nakažených osob). V regionu Kavkaz a Střední Asie byl zaznamenán dokonce nárůst nově nakažených HIV/AIDS z 0,01 % v roce 2001 na 0,03 % v roce 2009.

Díky zvýšení poskytnutých finančních prostředků a rozšíření programů v této oblasti se 13krát zvýšil počet osob s přístupem k terapii HIV/AIDS. Počet úmrtí malárií se celosvětově snížil o 20 %. V 11 zemích Afriky se snížil počet nakažených a zemřelých na malárii o 50 %.

7. **Zajistit trvalou udržitelnost životního prostředí. Snížit na polovinu počet lidí, kteří nemají přístup k nezávadné pitné vodě.** V oblasti odlesňování je vidět malý pokrok, ale odhaduje se, že v Africe a Jižní Americe stále mizí až 7,4 mil. hektaru lesů ročně. I přes posílené globální akce proti klimatické změně emise oxidu uhličitého každoročně stoupají. V roce 2008 byla hodnota emisí CO₂ o 38 procent vyšší než v roce 1990. Tyto hodnoty jsou nejvyšší ve vyspělých zemích světa. Nejnížší jsou emise v regionu Subsaharské Afriky. V oblasti přístupu k pitné vodě byl zaznamenán silný pokrok. Celosvětově se zvýšilo pokrytí ze 77 % (1990) na 87 % (2008), což se blíží cíli pokrytí pitnou vodou 89 %. Bylo zaznamenáno, že ve venkovských oblastech je situace výrazně horší než ve městech.

- 8. Vytvořit globální partnerství pro rozvoj.** Již v roce 1970 byl na valném shromáždění OSN poprvé přijat všemi rozvinutými zeměmi (mimo USA) závazek přispívat 0,7 procenta HND na rozvojovou pomoc. Splnění měl být tehdy do roku 1980, avšak k naplnění závazku nedošlo. Obnovování tohoto závazku se stalo pravidlem na dalších konferencích OSN a bylo doporučeno i v Deklaraci tisíciletí, kde byl stanoven i střednědobý cíl – do roku 2010 splnit hranici poměru 0,51 % ODA na HND (plnění cílů viz kap. 2.5.2).

2.7 Rozvojová pomoc a trendy v jejím poskytování

Poskytování rozvojové pomoci je velmi dynamický proces, který prochází řadou změn, proto se pokusíme o ilustraci některých těchto tendencí. V prvé řadě se mění přístup poskytovatelů k příjemcům. Rozvojové země představují partnery v rozvoji, stále větší důraz má být kladen na jejich roli a požadavky. Zároveň se na konci tisíciletí objevila myšlenka, že pomoc není poskytována „pro“, ale ve spolupráci s příjemci. Avšak je zapotřebí, aby samotná rozvojová země a její vláda spolupracovala. Tato otázka je v některých nestabilních zemích problémem.

Zvyšuje se podíl pomoci prostřednictvím programové formy alokace, přičemž je nutný fungující systém přerozdělování v zemi příjemce a možnost kontrolování tak, aby bylo předcházeno korupci. Je kladen důraz na zvyšování efektivity pomoci, tedy kvality a dopadu výsledků.

Pomoc rozvojovým zemím se diferencuje z hlediska jejich potřeb a problémů. Dárci v minulosti často vnímali rozvojové země jako jednotlý region se stejnými problémy. Potřeby jednotlivých regionů a zemí je třeba rozlišovat a v závislosti na stanovených prioritách formulovat tzv. Country Strategy Papers, tedy strategické dokumenty definující problémové oblasti rozvoje a návrhy na jejich řešení. Cíle rozvojové pomoci se rozšiřují směrem k ochraně lidských práv, životního prostředí, udržitelnosti rozvoje a podpoře demokracie.

Na druhou stranu můžeme konstatovat, že problematice rozvojové pomoci stále není věnována dostatečná pozornost. Neustále se zvyšující rozdíly mezi chudými a bohatými paradoxně nevedou ke zvýšení tlaku na růst objemu rozvojové pomoci. Mění se také motiv poskytování pomoci. Původní solidární motiv se těsněji spojuje se strategickými či ekonomickými zájmy dárců, což potvrzuje i skutečnost, že hlavními příjemci pomoci dlouhodobě nejsou nejchudší země světa.

3 Rozvojová politika Evropské unie

Evropská unie je dlouhodobě největším poskytovatelem rozvojové pomoci na světě. Více než polovina všech prostředků plynoucích do rozvojových zemí pochází z členských zemí EU a Evropská komise sama poskytuje 13 % z celkové pomoci. Vyspělé evropské země mají nicméně zkušenost také jako příjemci rozvojové pomoci a to z období po konci druhé světové války v rámci Marshallova plánu.

Hlavním cílem rozvojové politiky Společenství je odstraňování chudoby v kontextu udržitelného rozvoje, zvyšování účinnosti pomoci a plnění rozvojových cílů tisíciletí, jakož i podpora demokracie, řádné správy věcí veřejných a úcty k lidským právům. Na úrovni Společenství budou tyto cíle plněny ve všech rozvojových zemích a budou prováděny v rámci prvku rozvojové pomoci ve všech strategiích spolupráce společenství se třetími zeměmi.[10]

Evropská unie podporuje mezinárodně uznávané principy rozvojové spolupráce. Snaží se o naplňování závazků přijatých Pařížskou deklarací v oblastech vlastnictví rozvojového procesu, přizpůsobení, harmonizace a vzájemné odpovědnosti. Komise podporuje také tzv. 3 K – koordinace, komplementarita a koherence, jako příspěvek EU k širší mezinárodní agendě v oblasti účinnosti pomoci.

Evropská unie se zavázala k principu „vlastnictví“, což znamená, že partnerské země mají vedoucí postavení při procesu rozvíjení strategií a programů, ze kterých mají přínos. V tomto ohledu EU bere na vědomí nejen odpovědnost vlády, ale i podstatnou dozorčí úlohu demokraticky zvolených zástupců. Proto je národním shromážděním, parlamentům a místním autoritám doporučeno, aby se ve větší míře zapojily do přípravy strategických dokumentů svých zemí. Schvalování rozvojových strategií a ročních akčních programů probíhá následně ve speciálních Výborech Komise k jednotlivým finančním nástrojům (např. Výbor DCI), ve kterých zasedají a hlasují experti ze členských států EU.

3.1 Historický kontext rozvojové politiky EU

Vztahy Evropy s rozvojovým světem jsou zakořeněny ve třech významných historických souvislostech, a to na koloniální minulosti evropských zemí, politice studené války a vytvoření Evropské unie. Rozvojové země byly považovány za zdroj velmi důležitých zdrojů a surovin nutných k hospodářskému rozvoji Evropy. Zakladatelé EU si dobře uvědomovali svou slabost v omezeném přístupu k surovinám a také z tohoto důvodu začali spolupracovat s Jihem. Využívaly nejen jeho energetické zdroje, ale také jako zásobárnu pracovní síly, volného exportního trhu a pro umístění přímých zahraničních investic. [44]

Při zakládání Evropského hospodářského společenství (EHS) v roce 1957 nebyly rozvojové problémy prioritou, ale čtyři zakládající státy (Francie, Belgie, Nizozemí a Itálie) měly své kolonie nebo závislá území v Africe, Karibské a Tichomořské oblasti (AKT, nebo African, Caribbean, and Pacific Group of States – ACP). A pro ty si prosadili přidružení a zároveň výhody pro obchod a rozvojovou pomoc. Většina zemí (kromě Ghany) se po osamostatnění v 60. letech rozhodla ponechat zvýhodněný přístup na trh EHS. Proto bylo v roce 1963 toto přidružení 18 zemí konkretizováno podpisem **Úmluvy z Yaoundé**, která platila do roku 1969, kdy byla sepsána nová, tzv. Yaoundé II., která byla platná do roku 1974.

Každé rozšíření EU zesílilo také rozsah rozvojové spolupráce. Společně s přistoupením Velké Británie v roce 1973 se změnil vztah EHS k dalším teritoriím, bylo proto zapotřebí upravit smlouvu pro nové rozvojové země, přičemž byla zároveň zrevidována rozvojová pomoc. **Dohodu z Lomé I** podepsalo roku 1975 EHS se 46 zeměmi ACP. Následovaly další tři dohody z Lomé (1979-2000), přičemž první tři měly platnost 5 let, Lomé IV byla na 10 let. Základem všech těchto smluv bylo v podstatě vytvořit pásmo volného obchodu mezi EHS/ES a zeměmi ACP, zavést nerekiproční preference na dovoz ze zemí ACP, dále byly zavedeny stabilizační mechanismy pro zemědělský a surovinový export z ACP – STABEX (v I.) a SYSMIN (v II.). Dohoda z Lomé III nebyla hodnocena jako úspěšná, jelikož na konci 80. let nebyla ekonomická situace většiny zemí o moc lepší, než před jejím uzavřením.

Proto byla Dohoda z Lomé IV propracovanější, nově akcentovala dodržování rovnováhy mezi ekonomickými cíli, životním prostředím a posuzováním přírodních i lidských zdrojů, včetně dodržování lidských práv. Přesto nebyly výsledky uspokojivé. Z toho důvodu byla v roce 1995 Loméska dohoda IV zrevidována a byl zde zaveden politický dialog se zeměmi ACP.

V roce 2000 byla v Beninu mezi EU a 78 zeměmi ACP podepsána **Dohoda z Cotonou**, která je platná na 20 let⁷. Dohoda zároveň ruší systémy STABEX a SYSMIN. Podstatou dohody je rozvojová spolupráce, hospodářská a obchodní spolupráce a politická dimenze. [42]

Evropská unie v rámci tzv. Všeobecného systému preferencí poskytuje již od 70. let nerekiproční preference ve formě snížených tarifů i dalším zemím rozvojového světa kromě ACP. Vztahy s relativně rozvinutějšími zeměmi jsou na úrovni obchodních a investičních jednání (konference EU-ASEM, EU-MERCOSUR). Na druhou stranu vztahy s chudšími zeměmi Jižní Asie, Střední Ameriky a zeměmi z Andské oblasti jsou hlavně charakteru rozvojové spolupráce. Evropská unie také v rámci vnějších vztahů intenzivně spolupracuje se zeměmi Severní Afriky a Blízkého Východu, tato oblast je však předmětem Evropské politiky sousedství, která není předmětem této práce.

3.2 Právní zakotvení rozvojové politiky EU

Právní základ rozvojové politiky EU dala poprvé Maastrichtská smlouva, která svými články 177 až 181 zakotvila rozvojovou spolupráci, která má být doplňková k politikám členských zemí. Aktivita evropských společenství (ES) v oblasti rozvojové spolupráce mají být v souladu se závazky uzavřené na půdě OSN a dalších mezinárodních organizací. Smlouvou z Nice byl přidán článek 181a pro hospodářskou, finanční a technickou spolupráci se třetími zeměmi, které mají doplňovat rozvojovou politiku.

Aktuálním zněním primárního práva v oblasti rozvojové spolupráce EU je Lisabonská smlouva, konkrétně články 208 – 211 Smlouvy o fungování EU (SFEU), hlavy III Spolupráce se třetími zeměmi a humanitární pomoc, části páté o Vnější činnosti Unie. Jako hlavní cíl rozvojové spolupráce je nově zdůrazněno „snížení a výhledově i vymýcení chudoby“ (viz čl. 208 odst. 1 pododst. 2 SFEU). Rozvojová spolupráce má být prováděna v rámci zásad a cílů vnější činnosti Unie, mezi něž patří mimo jiné podpora demokracie, právního státu a lidských práv, podpora udržitelného rozvoje a povzbuzení zapojení všech zemí do světové ekonomiky (viz čl. 21 odst. 2 písm. b), d), e) Smlouvy o EU ve spojení s čl. 208 odst. 1 SFEU). Stejně jako před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost se jedná o oblast, jejíž výkon je tzv. „sdílen“ mezi Unií a jejími členskými státy (viz čl. 4 SFEU, podle něž má Evropská unie „pravomoc vyvíjet činnost a provádět společnou politiku v oblasti rozvojové spolupráce a humanitární pomoci, avšak výkon této pravomoci nesmí členským státům bránit ve výkonu jejich pravomoci“). Opatření

⁷ Finanční protokol Dohody z Cotonou se obnovuje každých 5 let.

k provádění politiky rozvojové spolupráce jsou i nadále přijímána tzv. „spolurozhodovacím“ postupem Evropského parlamentu a Rady, kterým přijímají společně na návrh Komise nařízení, směrnice nebo rozhodnutí.

Důležitým dokumentem je Společné prohlášení Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě, Evropského parlamentu a Komise o rozvojové politice Evropské unie: „**Evropský konsensus o rozvoji**“ (Úř. věst. C 46, z 24. 2. 2006). V první části konsensus poprvé předkládá společný rozvojový rámec EU. Definuje společné cíle, hodnoty a zásady, jimiž se EU a její členské státy budou řídit při provádění svých rozvojových politik.

Zavazuje se podporovat soudržnost rozvojové politiky, založené na zajištění toho, aby Unie přihlížela k cílům rozvojové spolupráce při provádění všech politik, které by mohly mít vliv na rozvojové země. Zdůrazňuje přednost podpoře nejméně rozvinutým zemím, přičemž klade důraz na to, aby členské státy soustředily svou pomoc těm oblastem, ve kterých mají komparativní výhodu.

Dlouhodobý závazek představuje harmonogram pro členské země stanovený tak, aby roční příspěvek členských zemí EU zemím rozvojovým do roku 2015 dosáhl úrovně 0,7 % HND v souladu s plněním rozvojových cílů milénia. Nejméně polovina tohoto navýšení má putovat do Afriky. EU se dále zavazuje pracovat se všemi rozvojovými partnery na zlepšování kvality a efektivity poskytované pomoci, bude tuto účinnost také monitorovat. Dále bude zlepšovat koordinaci, harmonizaci a sbližování.

Druhá část konsensu stanovuje rozvojovou politiku ES, která provádí vizi uvedenou v první části. Určuje úlohu Evropské komise, upozorňuje na nutnost aplikovat nejúčinnější nástroje a přístupy při odstraňování chudoby a nezbytnost diferenciacie pomoci v různých zemích na základě jejich potřeb, strategií a priorit.

3.3 Institucionální zajištění rozvojové politiky EU

Ve vztazích se třetími zeměmi, včetně rozvojové spolupráce, Evropskou unií zastupuje Vysoká představitelka pro zahraniční a bezpečnostní politiku Catherine Ashton, která je zároveň jedním z místopředsedů Evropské komise. Sloučení funkce vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a komisaře pro vnější vztahy má přispět k více koherentnímu vystupování Unie ve vnějších vztazích, což je významné i pro rozvojovou spolupráci. Vysoké představitelce je při vykonávání povinností nápomocná Evropská služba vnější akce a delegace EU v jednotlivých zemích. Vysoká představitelka by měla také

koordinovat činnost ostatních komisařů, jejichž agenda se dotýká vnější činnosti Unie, tedy i komisaře pro rozvoj (Andris Piebalgs).

3.3.1 Evropská komise

Hlavní roli v oblasti rozvojové politiky EU hraje Evropská komise. Má za úkol zajišťovat soudržnost rozvojové politiky EU, má právo iniciativy při legislativním procesu. Komise je rozvojovým partnerem ve více zemích, než i ten největší z dárců členských států, a v některých případech je jediným partnerem za EU. Je podporována rozsáhlou sítí delegací v jednotlivých rozvojových zemích, díky nimž může reagovat na různé situace ve zranitelných státech.

Evropská komise se dělí na jednotlivá Generální ředitelství (Directorate General – DG) podle oblastí, kterými se zabývají. DG pro rozvoj a spolupráci se nazývá „EuropeAid“ a je zodpovědné za plánování rozvojové politiky EU a poskytování pomoci skrze programy a projekty po celém světě. EuropeAid spojuje dvě dřívější generální ředitelství EK, a to DG Rozvoj a DG EuropeAid. Programy rozvojové spolupráce souvisí úzce i s ostatními útvary vnějších vztahů EU, a to DG pro humanitární pomoc (DG ECHO), DG pro rozšíření (DG ELARG).

Programování rozvojové spolupráce EU je připravováno společně s Evropskou službou pro vnější akce a Europaid. Při formulaci a řízení programů konzultuje s autoritami v partnerských zemích a regionech. Tyto konzultace pomáhají vytvořit Strategický plán, který identifikuje problémy a analyzuje socio-ekonomickou situaci v zemi. Cílem je zjistit hlavní cíle a sektorové priority pro spolupráci, aby byl zajištěn relevantní a uskutečnitelný rámec, ve kterém lze programy a projekty definovat a připravit.

Evropská komise poptává služby k dosažení cílů strategie prostřednictvím výběrových řízení a výzev k předkládání projektů, kterých se mohou za rovných podmínek účastnit firmy a jiné organizace ze států EU a některých dalších oprávněných států

3.3.2 Rada Evropské unie

Rada v oblasti rozvojové politiky funguje ve dvou hlavních oblastech. Stanovuje politický rámec a rozhoduje (na návrh Komise) o rozpočtu EU, který poskytuje finanční prostředky pro programy vnější pomoci. Při vytváření rozpočtu komunikuje Rada s DG EuropeAid. O rozvojové spolupráci jedná Rada v rámci shromáždění, kde se scházejí ministři zahraničních věcí členů EU, na kterém neplatí rotující předsednictví. Naopak těmto zasedáním předsedá Vysoká představitelka Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

3.3.3 Evropský parlament

Pro rozvojovou politiku je v Evropském parlamentu ustaven Výbor Evropského parlamentu pro rozvoj, který napomáhá při vytváření daného segmentu rozpočtu EU, spolu s Radou přijímá právní předpisy. Členové výboru se setkávají s odborníky při diskuzích o nutných postupech v různých situacích v oblasti rozvoje.

3.3.4 Delegace Evropské unie

Projekty rozvojové spolupráce Unie vznikají v jednotlivých třetích zemích na základě konkrétních potřeb těchto států. Významnou roli v přípravné fázi hrají delegace EU, které vstupují v kontakt s místními státními institucemi a získávají informace o těchto potřebách a následně navrhuje jak konkrétní projekty, tak strategické dokumenty. Členské státy jsou o těchto procesech programování informovány zejména prostřednictvím pravidelných jednání „rozvojových radů“ (většinou zástupců velvyslance) v dané zemi a vlastní stykovou činností s místní Delegací EU i místními institucemi.

3.4 Nástroje financování rozvojové politiky EU

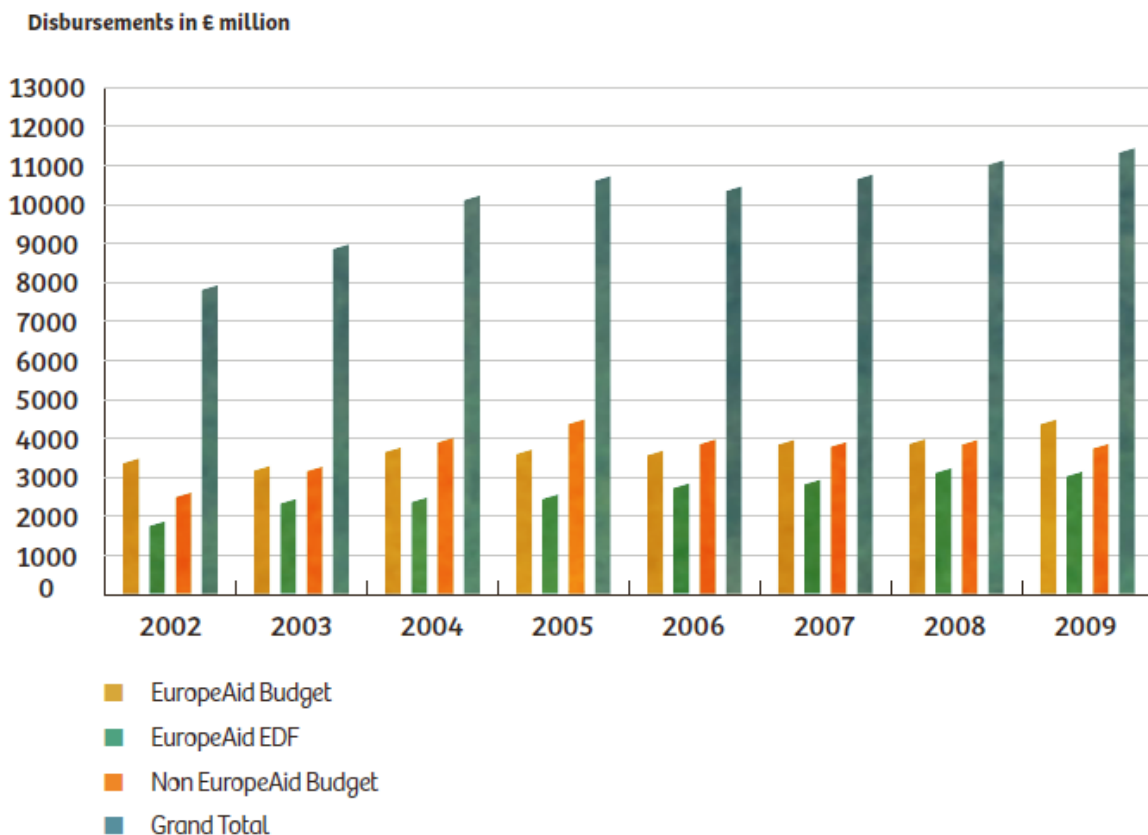
Financování rozvojové politiky EU je prováděno 28 subjekty, tedy 27 členskými státy a Evropskou komisí. Členské státy odevzdávají část ze své národní rozvojové pomoci na úroveň EU, která je dále spravována Evropskou komisí.⁸ Rozvojová pomoc EU je realizována prostřednictvím programů financovaných z rozpočtu EU a Evropského rozvojového fondu.

V rámci celkového rozpočtu EU patří rozvojová spolupráce rozpočtové kapitoly nazvané „EU jako globální hráč“ a její finanční rámec je schvalován vždy na sedm let. V současnosti jsou čerpány finanční prostředky vyčleněné na období mezi roky 2007 a 2013, jejichž objem dosahuje výše 49,5 mld. EUR. Tato suma představuje 5,7 % z celkového rozpočtu. [17]

V následujícím grafu (3.1) můžeme vypočítat každoroční navýšování vyplacených prostředků Evropskou komisí. Pokud ODA rozdělíme na výplaty v rámci rozpočtu EU, Evropského rozvojového fondu a mimorozpočtové výplaty, pak nejmenší část je vyplacena prostřednictvím fondu. Přibližně stejnou část vyplácely ostatní dvě složky rozpočtu EuropAid.

⁸ Celkový podíl částky odvedené do rozpočtu se stanoví použitím sazby určené v rámci rozpočtového procesu na HND členských států. Jelikož rozpočet EU musí být vždy vyrovnaný, zdroj dle HND je variabilní. Stanoví se tak, že od celkových potřeb rozpočtu EU se odečtou příjmy z vybraných cel ze třetích zemí a příjmy založené na DPH. Rozdíl, který není pokryt těmito zdroji, je pokryt vlastním zdrojem dle HND. Jeho sazba se stanoví jako podíl celkové částky, která má být pokryta zdrojem z HND, a souhrnu HND členských zemí. Tato sazba je aplikována na základ HND jednotlivých členských států. Limit vlastních zdrojů je 1,24% HND členské země.

Graf 3.1: Vnější spolupráce institucí Evropské unie (2002 – 2009, mil. EUR)

Zdroj: European Commission [13].

Největší objem oficiální rozvojové pomoci poskytované institucemi EU směřuje do zemí nejméně rozvinutých a regionu subsaharské Afriky (viz příloha 3). Dle sektorového vymezení je největší část ODA věnována do oblasti vzdělání, zdraví a populace a další sociální infrastruktury. Zemí, která obdržela v letech 2009, až 2010 průměrnou největší část z prostředků Komise bylo Turecko, následovalo pásmo Gazy, Afghánistán a Demokratická republika Kongo.

Na základě strategických dokumentů a každoročně připravovaných akčních programů jsou poskytovány finanční alokace prostřednictvím jednotlivých nástrojů Evropské komise pro rozvojovou spolupráci, kterými jsou podpora národních rozpočtů, granty a obchodní smlouvy. Tyto nástroje si můžeme rozdělit na geografické a tematické.

Geografické nástroje jsou preferovanou možností financování. Strategické dokumenty nastavují prioritní oblasti, finanční alokace a stanovují základ pro programování pomoci. K definování specifických cílů, oblastí intervence, očekávaných výsledků a množství finanční alokace slouží akční programy, které jsou zhotoveny na každý jednotlivý rok.

Mezi geografické nástroje patří *Nástroj evropského sousedství a partnerství* (European Neighbourhood and Partnership Instrument – ENPI), *Evropský rozvojový fond* (European development fund – EDF) a *Finanční nástroj pro rozvojovou spolupráci* (Development Cooperation Instrument – DCI). V tabulce (3.1) jsou tyto nástroje zobrazeny společně s finanční alokací, i počtem zemí, na který se vztahují. Největší geografické pokrytí a průměrnou alokaci pojímá Evropský rozvojový fond.

Tab. 3.1: Geografické nástroje a jejich alokace

Finanční nástroj	Region	Počet zemí	Průměrná roční alokace (mld. €)	Programové období	Alokace (mld. €)
ENPI	Země Evropské politiky sousedství	17	1, 6 mld. €	2007/2013	11,181
EDF	ACP	79	3,7 mld. €	2008/2013	22,268
DCI	Ostatní rozvojové země	47	1,4 mld. €	2007/2013	10,057

Zdroj: European Commission. [18]

3.4.1 Nástroj evropského sousedství a partnerství

Tento instrument je podpůrným nástrojem při provádění Evropské politiky sousedství (EPS) a funguje od 1. ledna 2007. Je určen 16 partnerským zemím v rámci EPS, které se dělí na země Východního partnerství (Bělorusko, Ukrajina, Moldavsko, Gruzie, Arménie, Ázerbájdžán) a partnerství se zeměmi Středozeří (Alžírsko, Egypt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Libye, Maroko, Sýrie, Tunisko, území Palestinské samosprávy), a jednu zemi mimo EPS - Rusko. Je strategickým vyústěním s vyššími cíli, přičemž nahrazuje dřívější programy spolupráce TACIS (východní země) a MEDA (Středozeří).

Cílem ENPI je upevňovat stabilitu, bezpečnost, prosperitu tržního hospodářství a udržitelný rozvoj v jednotlivých zemích, spolupráci zemí s EU a postupnou ekonomickou

integraci bez nároku na vstup do Unie. Na programovací období 2007 až 2013 je pro ENPI zajištěno 11,181 EUR, což představuje nárůst o 32 % oproti programovacímu období 2000 – 2006 pro programy TACIS a MEDA. [19]

3.4.2 Evropský rozvojový fond

Evropský rozvojový fond (EDF – European Development Fund) byl vytvořen v roce 1958 (čl. 131 až 136 Římské smlouvy) a od té doby je hlavním nástrojem EU pro poskytování pomoci do rozvojových zemí ACP. Každý EDF je uzavírán prostřednictvím dohody o partnerství mezi členskými státy a jsou mu přiděleny prostředky k provádění rozvojové spolupráce většinou na dobu pěti let. Rozvojový fond není financován z obecného rozpočtu EU, ale ze zvláštních příspěvků členských zemí EU. Do EDF přispívají členské státy Evropské unie každých pět let podle předem stanovených kvót. Ty se odvíjejí především od výše HND a historických vazeb na partnerské země. Česká republika v rámci 10. EDF přispívá poprvé, a to částkou 115,68 mil. EUR.

Komise je zodpovědná za finanční plnění operací prováděných prostřednictvím zdrojů EDF a Evropská investiční banka spravuje investiční nástroj. Jak můžeme vysledovat z tabulky (3.2) od uzavření první Úmluvy z Yaoundé v roce 1964 odpovídají cykly dohod revizím Evropského rozvojového fondu. Kladně je hodnocena tendence navyšování finanční alokace s každým dalším EDF.

Tab. 3.2: Finanční pomoc z EDF do zemí ACP (1959-2013, mil. ECU/EUR)

	Období let	Název smlouvy	Finanční alokace
První EDF	1959–1964	Římská smlouva	569
Druhý EDF	1964–1970	Úmluva z Yaoundé I	730
Třetí EDF	1970–1975	Úmluva z Yaoundé II	887
Čtvrtý EDF	1975–1980	Úmluva z Lomé I	3 053
Pátý EDF	1980–1985	Úmluva z Lomé II	4 207
Šestý EDF	1985–1990	Úmluva z Lomé III	7 882
Sedmý EDF	1990–1995	Úmluva z Lomé IV	11 583
Osmý EDF	1995–2000	revidovaná úmluva z Lomé IV	13 151
Devátý EDF	2000–2007	Dohoda z Cotonou	14 300
Desátý EDF	2008–2013	revidovaná dohoda z Cotonou	22 682

Zdroj: MOLD A. [44] Vlastní zpracování.

V pořadí 10. EDF se vztahuje na léta 2008 až 2013 a jeho celkový rozpočet je 22,7 mld. EUR. Z této částky je 21,966 mld. EUR přiděleno zemím AKT, 286 milionů EUR zámořským zemím a územím EU a 430 milionů EUR Komisi jako výdaje na podporu programování a plnění EDF. [26]

EDF tvoří několik nástrojů, mezi něž patří granty (řízené Komisí), rizikový kapitál a půjčky soukromému sektoru (poskytovány Evropskou investiční bankou). Fungování EDF bylo zjednodušeno Dohodou z Cotonou, která zavedla tzv. systém klouzavého programování, což umožnilo větší flexibilitu fondu a zároveň přenesla větší zodpovědnost na země ACP. Na základě přezkumů v polovině a na konci období může Komise jménem Evropské unie přezkoumat strategie a rozdělení finančních prostředků podle aktuálních potřeb a výsledků příslušných států nebo regionů AKT. [11]

3.4.3 Finanční nástroj pro rozvojovou spolupráci

Finanční nástroj pro rozvojovou spolupráci (Development Cooperation Instrument – DCI) má k dispozici na programovací období 2007 – 2013 rozpočet bezmála 17 mld. EUR pro boj s chudobou a k naplnění ostatních cílů MDGs ve 47 zemích rozvojového světa. Od ledna

2007 nahrazuje širokou škálu zeměpisných a tematických nástrojů, čímž má zvyšovat efektivitu rozvojové spolupráce EU.

Dělí se na tři oblasti, a to jednotlivé zeměpisné programy, tematické programy a **Program doprovodných opatření** pro 18 afrických, karibských a tichomořských zemí s protokolem o cukru, s cílem pomoci jim přizpůsobit se důsledkům reformy režimu cukru v EU.

Zeměpisné programy v zemích Latinské Ameriky, Asie, Jižní Afriky a Perského zálivu (Írán, Irák, Jemen) podporují opatření v následujících oblastech spolupráce, mezi nimiž jsou mimo jiné:

- ✓ vymýcení chudoby a dosažení MDGs,
- ✓ zajištění základních potřeb obyvatelstva (základního vzdělávání a zdraví),
- ✓ sociální soudržnost a zaměstnanost,
- ✓ správa věcí veřejných, demokracie, lidská práva a podpora institucionálních reforem.

Tematické programy jsou prováděny ve prospěch všech rozvojových zemí, včetně těch, na které se vztahuje nástroj ENPI a EDF. Tyto programy podporují činnosti v oblastech:

- ✓ investice do lidských zdrojů,
- ✓ životní prostředí a udržitelné řízení přírodních zdrojů včetně energie,
- ✓ nestátní subjekty a místní orgány v oblasti rozvoje,
- ✓ bezpečnost potravin,
- ✓ migrace a azyl.

Celkový rozpočet Finančního nástroje pro rozvojovou spolupráci je na období let 2007 – 2013 16,9 mld. EUR. Tabulka (3.3) znázorňuje rozdělení těchto prostředků do jednotlivých skupin programů. Více než polovina celkové alokace za toto období bude poskytnuta na zpracování projektů v rámci zeměpisných programů. Jedna třetina bude rozdělena v rámci tematických programů a 7 % poskytne DCI zemím s protokolem o cukru. Na příští programovací období let 2014-2020 bude přiděleno na nástroj DCI 23 mld. EUR.[17]

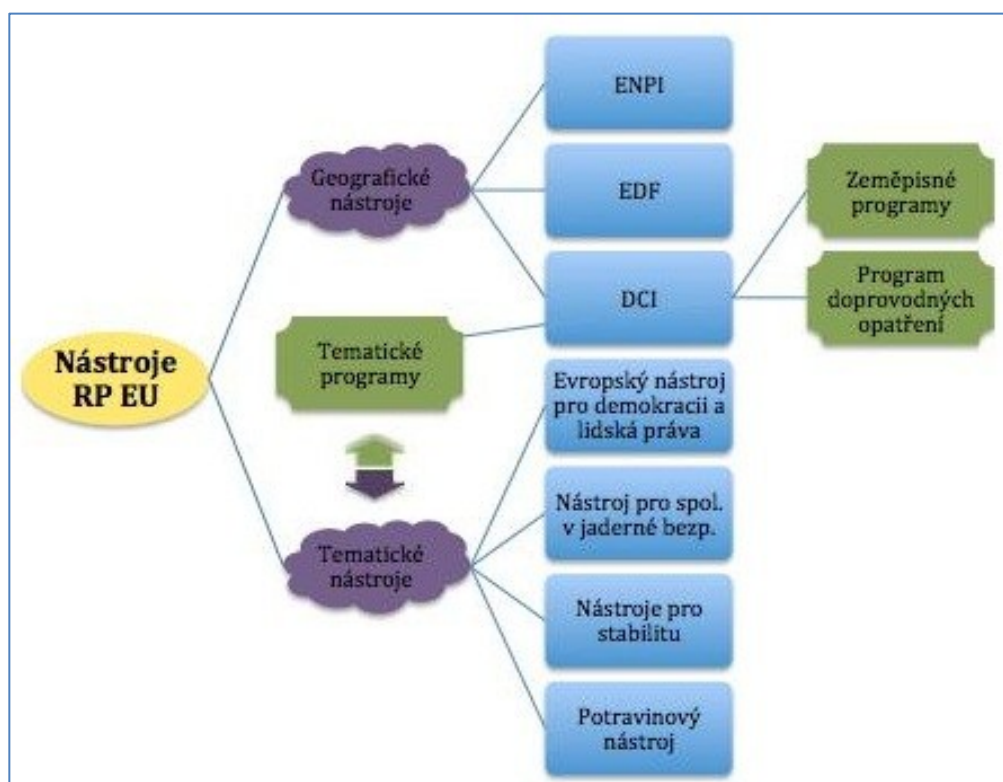
Tab. 3.3: Rozdělení programů Finančního nástroje pro rozvojovou spolupráci

Oblast DCI	Finanční alokace 2007/2013	Procento z celkového rozpočtu pro DCI
Zeměpisné programy	10,06 miliard EUR	60 %
Tematické programy	5,6 miliard EUR	33 %
Program pro země s protokolem o cukru	1,24 miliard EUR	7 %

Zdroj:

V diagramu na obrázku (3.1) je znázorněno rozdělení nástrojů rozvojové politiky EU na geografické a tematické, přičemž bylo snahou o zobrazení souvislosti propojení tematických programů v rámci nástroje DCI, které se zároveň řadí k tematickým nástrojům rozvojové politiky Evropské unie.

Obr. 3.1: Nástroje rozvojové politiky EU

Zdroj: Autor. Vlastní zpracování.

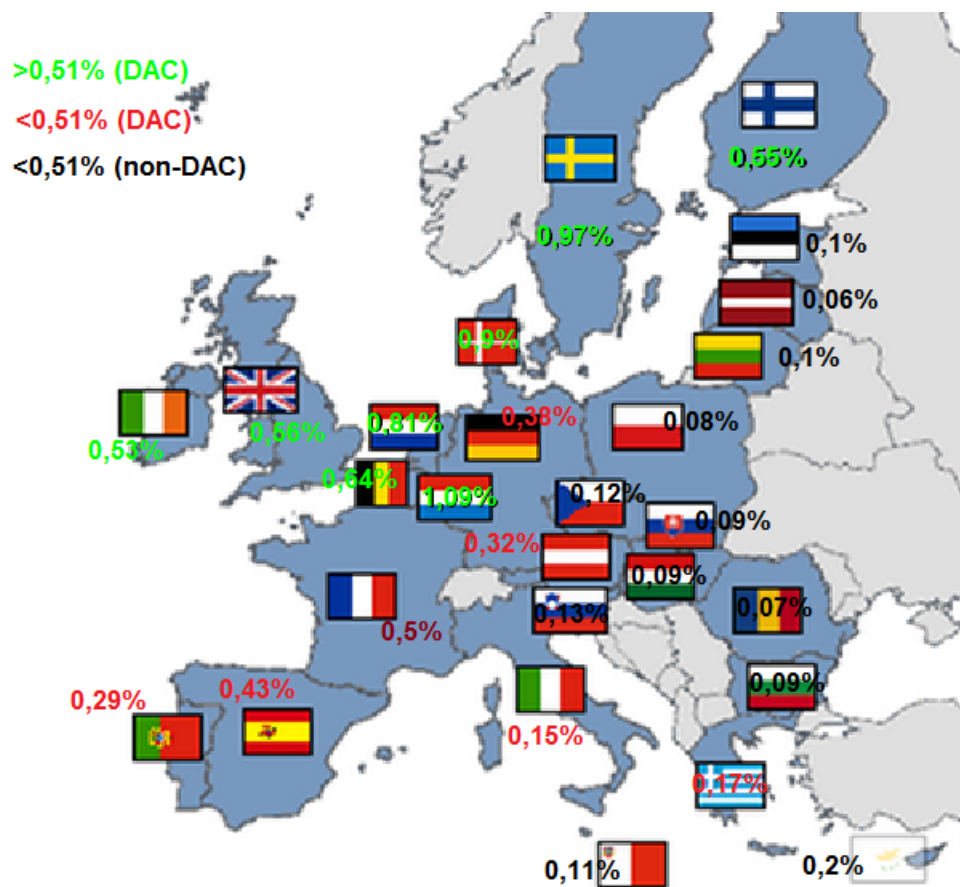
Tematické nástroje. Kromě poskytování regionálního a národního přístupu k rozvoji založeném na zeměpisných programech, pracuje Komise také na programech s určitým tematickým zaměřením. Tyto nástroje a programy se snaží pomoci rozvojovým zemím dosáhnout Rozvojových cílů tisíciletí relevantních k jejich potřebám ve specifických oblastech. Mezi tematické nástroje se řadí Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva, Nástroj pro spolupráci v jaderné bezpečnosti, Nástroj pro stabilitu. S cílem zajistit rychlou reakci EU na nestabilní ceny potravin v rozvojových zemích, byl vytvořen v prosinci 2008 Potravinový nástroj EU. Tento nový nástroj poskytl v letech 2008 a 2010 financování v hodnotě 1 miliardy EUR. [20]

3.4.4 Naplňování závazku jednotlivými členskými zeměmi Evropské unie

V roce 2005 se 15 členských států EU, které jsou zároveň členy OECD/DAC, zavázalo k dosažení ambiciózního cíle navýšit do roku 2010 svou oficiální rozvojovou pomoc na 0,51 % svého hrubého národního důchodu. Obrázek (3.2) je ilustrací plnění tohoto závazku zeměmi EU, které jsou zároveň členy DAC, i zemí které nejsou členy. Mezi osmi zeměmi, které tuto cílovou hranici překonalo, je Lucembursko, Švédsko, Dánsko, Nizozemí, Belgie, Velká Británie, Finsko a Irsko. Francie cíle téměř dosáhla (0,5 %) a ostatní země EU15 daný poměr ODA ku HND nesplnili: Španělsko, Německo, Rakousko, Portugalsko, Řecko a Itálie [16].

Nové členské státy EU měli tento cíl upraven s ohledem na jejich ekonomickou situaci. Do roku 2010 měli splnit cíl navýšit podíl ODA/ HND na 0,17 % do roku 2010 a 0,33 % do roku 2015. V tabulce jsou uvedeny i ukazatele 12 nových zemí, přičemž cíl splnil pouze Kypr. Více o naplňování závazku Českou republikou viz podkapitola 4.6.

Obr. 3.2 : Mapa plnění závazku OSN členskými státy EU (2010)

Zdroj: Eurostat [24]; European Union Map – Flags [29].

Vlastní zpracování.

4 Systém Zahraniční rozvojové spolupráce ČR

Počátky české zahraniční pomoci rozvojovým zemím sahají do období socialismu, kdy ČSSR pomáhala podobně politicky smýšlejícím státům (např. Kuba, Mongolsko, Vietnam) nebo státům z tehdejšího pohledu neutrálním (Sýrie, Libye, Kongo). Spolupráce s těmito zeměmi probíhala ve formě hmotné pomoci (dodávky potravin, léků, apod.), technické spolupráce (vysílání odborníků) a poskytování stipendií studentům vysokých škol (v 80. letech až 850 stipendií ročně). Celkem v 80. letech poskytlo Československo pomoc 136 zemím v objemu mezi 0,7 a 0,9 % HDP. [36]

V období mezi lety 1989 až 1995 došlo k oslabení rozvojové pomoci a do popředí zájmu zahraničních vztahů se dostala až v souvislosti se snahou ČR o vstup do OECD a následném schválení Zásad pro poskytování zahraniční pomoci[5]. Tento dokument stanovil, že Ministerstvo zahraničí (MZV) má funkci koordinátora systému, ostatní ministerstva jsou odpovědná za jednotlivé projekty, a že pomoc státu může být kombinována s pomocí poskytovanou právníky a fyzickými osobami a nevládními organizacemi s cílem efektivního využití vynaložených prostředků.

4.1 Počátky Zahraniční rozvojové spolupráce ČR

Na základě dokumentu Analýza a zhodnocení realizace zahraniční rozvojové pomoci ČR za období let 1996-2000 předloženém vládě v roce 2001, který zhodnotil systém české rozvojové spolupráce velmi negativně, zpracovalo MZV za účelem přeměny institucionálního rámce RS svou první Koncepti zahraniční rozvojové spolupráce ČR na období let 2002 až 2007 (dále jen „Koncepce“). Koncepce stanovila za hlavní cíl omezování chudoby v rozvojových zemích, omezila počet prioritních zemí na 20 (Afghánistán, Angola, Bolívie, Bosna a Hercegovina, Burkina Faso, Etiopie, Jemen, Jugoslávie, Kazachstán, Libanon, Makedonie, Mali, Mongolsko, Namibie, Nikaragua, Palestina, Salvador, Ukrajina, Uzbekistán a Vietnam).

Koncepce se plně přihlásila k Rozvojovým cílům tisíciletí a konstatovala, že „poskytování rozvojové pomoci je součástí zahraniční politiky a přispívá k prosazování demokracie, lidských práv a sociální spravedlnosti, k integraci rozvojových zemí do světového hospodářství a k udržitelnému globálnímu rozvoji“ [33]. Na základě doporučení Koncepce bylo jako odborný poradní orgán zřízeno Rozvojové středisko Ústavu mezinárodních vztahů, které mělo za úkol posuzování programů a projektů ZRS a spolupráci s jednotlivými ministerstvy při jejich koordinaci, realizaci, monitorování a hodnocení. Rozvojové středisko bylo v roce 2008

nahrazeno Českou rozvojovou agenturou (ČRA). V tomto období byl v rámci MZV ustaven také Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci.

Následkem vstupu České republiky do EU bylo přijato *acquis communautaire*, česká legislativa se tedy musela přizpůsobit té evropské a zároveň se ČR zapojila do rozvojové spolupráce v rámci ES. V oblasti ZRS došlo při harmonizaci legislativy také ke změně Zákona o veřejných zakázkách, přičemž nový zákon již neobsahoval výjimky pro projekty rozvojové spolupráce.

Zásady zahraniční rozvojové spolupráce aplikovatelné po vstupu do EU byly přijaty Unesením vlády ze dne 31. března 2004. Počet prioritních zemí byl opět snížen, tentokrát na následujících osm: Angola, Zambie, Vietnam, Mongolsko, Jemen, Moldávie, Bosna a Hercegovina, Srbsko a Černá Hora (po osamostatnění Černé Hory v roce 2006 zůstává pouze Srbsko). Pod podmínkou spolupráce při odstraňování bezpečnostních rizik jsou pro toto období za střednědobé prioritní země považovány i Irák a Afghánistán.[6]

4.2 Zvyšování efektivity rozvojové spolupráce ČR

Podle doporučení OECD pro zefektivnění zahraniční pomoci ČR, vyjádřeném ve Zvláštním hodnocení Výboru OECD pro rozvojovou pomoc z roku 2007, mělo MZV převzít výhradní odpovědnost za politiku, řízení a realizaci rozvojové spolupráce a provést institucionální reformu ZRS. Měl se opět snížit počet prioritních zemí a změnit sektorové a tematické zaměření ZRS s důrazem na komparativní výhody a přidanou hodnotu ČR.

Dále doporučuje stanovení jasného plánu a časového rozvrhu ke splnění závazku nových členských zemí EU poskytovat do roku 2010 oficiální rozvojovou pomoc minimálně 0,17 % hrubého národního důchodu a do roku 2015 0,33% ODA ku HND. České úřady by měly promyslet vhodné nástroje pro zapojení soukromého sektoru do rozvojové spolupráce, jako např. partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem. Dalším opatřením směřujícím k efektivitě by mělo být zlepšení monitoringu a evaluace prováděné mimo jiné sběrem spolehlivých údajů o rozvojových výstupech a výsledcích projektů a programů.

4.3 Transformace zahraniční rozvojové spolupráce ČR

V roce 2007 byl vládou schválen návrh na transformaci systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR, který byl dalším krokem na cestě k dosažení větší efektivity a transparentnosti. Tento dokument popisuje harmonogram a postupné kroky realizace a koncepčního rámce ZRS

do roku 2010, kdy byla dokončena transformace a sjednocení systému. Definuje působnost Vlády ČR, MZV, Zastupitelských úřadů, Rozvojového střediska a dále vysvětluje funkce jednotlivých resortů, které do 31. 12. 2010 zajišťovaly realizaci projektů v rámci jednotlivých sektorů. Návrh dále zřizuje od 1. 1. 2008 Radu pro zahraniční a rozvojovou spolupráci jako meziresortní koordinační orgán a definuje její funkce a pracovní skupiny. Většina projektů byla od roku 2011 převedena do gesce MZV. Pouze pokud jde o stipendia občanům z rozvojových zemí, spolupracuje MZV na realizaci projektů s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Rozpočet ZRS je sjednocen a zahrnut do rozpočtové kapitoly MZV.[74]

Dalším opatřením k dokončení transformace ZRS bylo schválení **Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce ČR na období 2010 – 2017** (dále jen „Koncepce“) a přijetí Zákona ze dne 1. 7. 2010 o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů. Do té doby bylo legislativou (§6 odst. 1. Zákona č. 2/1969 Sb.) pouze stanoveno, že „MZV... vytváří koncepci a koordinuje zahraniční rozvojovou pomoc“[9].

Koncepce jako jeden z nejdůležitějších strategických dokumentů ZRS se snaží sladit českou rozvojovou spolupráci s aktuálním zahraničně politickým, ekonomickým, bezpečnostním, sociálním a environmentálním kontextem. Definuje a aktualizuje cíle, principy, formy ZRS, programové a projektové země, finanční, legislativní a institucionální rámec ZRS a zdůrazňuje důležitost kontroly a hodnocení výsledků a výstupů rozvojové spolupráce.[51]

4.4 Principy zahraniční rozvojové spolupráce

Principy vycházejí ze základních dokumentů mezinárodních a nadnárodních institucí (viz kapitola 2.4). Klíčovým aspektem pro efektivnost pomoci je aktivní přístup rozvojových zemí, které nesou za svůj rozvoj primární **zodpovědnost**. Rozvojová politika ČR je založena na **partnerství** s přijímajícími zeměmi. Reaguje na poptávku a potřeby partnerských zemí, které jsou obvykle definovány v národních rozvojových strategiích (např. Poverty Reduction Strategy Papers). Zapojením místních obyvatel (občanských organizací, volených zástupců samosprávných orgánů a vlád) do všech fází spolupráce, dochází k posílení principu vlastnictví, a rovněž i efektivnosti spolupráce.

S principem partnerství souvisí také princip **vzájemné odpovědnosti**. Za výběr a výsledky rozvojových programů mají odpovědnost, vzhledem ke svým občanům a vůči sobě navzájem, oba partneři. Česká republika bude dále sdílet úsilí v **koordinaci a harmonizaci** rozvojových činností v jednotlivých teritoriích i průřezově napříč sektory. ČR podporuje

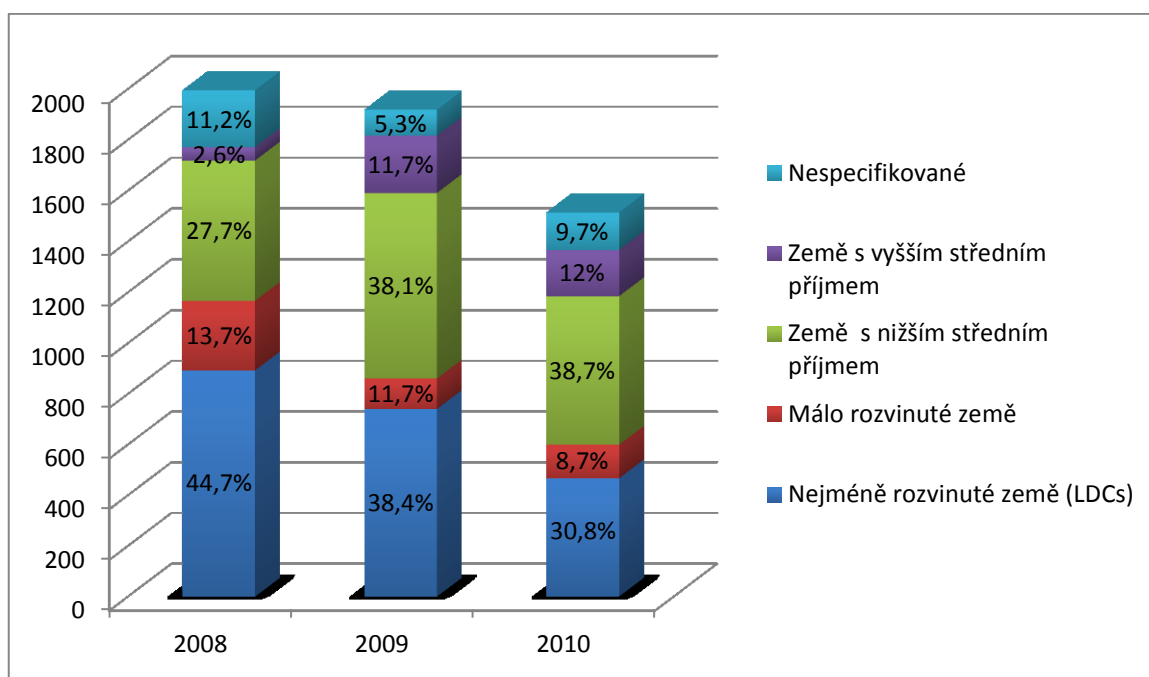
implementaci Závěrů Rady EU o **komplementaritě** pomoci a dělbě práce v rozvojové spolupráci EU (EU Code of Conduct on Complementarity and Division of Labour).

Dle přijatých dokumentů bude ČR v souladu s principy EU, OSN a OECD klást důraz na **koherenci** politik pro rozvoj. Podstatou koherence je, aby jednotlivé resortní politiky nepodrážely cíle a priority rozvojové politiky (zvláště v oblasti obchodu, zemědělství, migrace a bezpečnosti). Prostředkem vedoucím k dosažení tohoto cíle má být jejich sledování v domácím i unijním prostředí s následným vyhodnocením, jaký mají dopad na rozvojové perspektivy chudých zemí. Problémové okruhy by měly být identifikovány a projednány na zasedání Rady pro ZRS, která je k tomuto mimo jiné určena.

Mezinárodní společenství upozorňuje také na potřebu zvyšovat podíl **nejméně rozvinutých zemí (LDCs)** na struktuře bilaterální pomoci. V grafu 4.1 je zobrazena rozvojová spolupráce rozdělená dle příjmu partnerských zemí, kde lze vyčíst naopak postupné snižování podílu LDCs na bilaterální spolupráci a zvyšování podílu zemí s nižším středním příjmem (LMIC). Nejméně rozvinutými partnerskými zeměmi ČR jsou Afghánistán, Etiopie, Kambodža, Jemen a Zambie, přičemž s posledními třemi se postupně ukončuje spolupráce.

Tato skutečnost je také způsobena jedním optimistickým faktem, neboť mnoho přijímajících zemí se posunuly seznamu Výboru pro rozvojovou pomoc OECD (DAC list of ODA recipients – viz příloha 1) na vyšší úroveň. Například ve srovnání s rokem 2008 je Vietnam o jednu úroveň výš, a to z méně rozvinutých na LMIC. Bosna a Hercegovina se nyní řadí k zemím s vyšším středním příjmem, kam se posunula z úrovně LMIC.

Graf 4.1: Bilaterální ODA ČR dle příjmu partnerských zemí (2008 – 2010, mil. Kč, %)

Zdroj: MZV. ČR pomáhá [47]. Vlastní zpracování.

Systém ZRS České republiky se snaží o **transparentnost**, proto je otevřen veřejné diskusi, která zahrnuje nestátní neziskové organizace, podnikatelskou sféru a další zainteresované složky občanské společnosti. Ke zvýšení všeobecné podpory rozvojové spolupráce je důležité kontinuální informování veřejnosti o plánech, projektech a výsledcích rozvojové spolupráce.

4.5 Institucionální nastavení zahraniční rozvojové spolupráce ČR

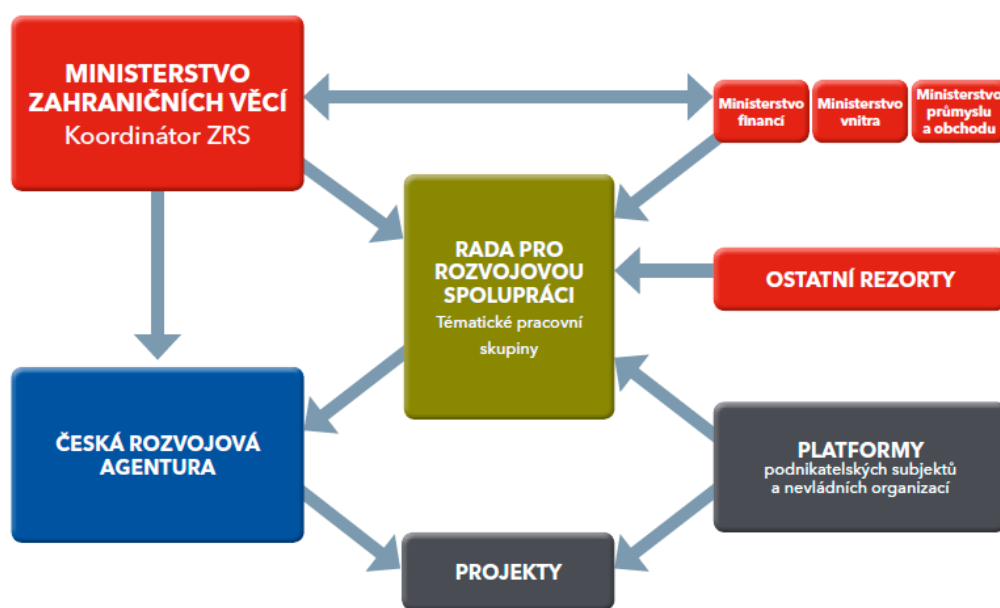
Po dokončení institucionální transformace systému ZRS se na řízení a implementaci podílí čtyři složky administrativy:

- ✓ **Ministerstvo zahraničních věcí ČR** jako hlavní koordinační, řídící a kontrolní orgán,
- ✓ **Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci** (Rada pro ZRS) jako koncepční expertní mezíresortní orgán,
- ✓ **Česká rozvojová agentura (ČRA)** jako implementační orgán ZRS,
- ✓ **Zastupitelské úřady ČR v partnerských zemích (ZÚ)** jako důležitá instituce ve všech stádiích projektového cyklu.

System ZRS ČR dále doplňují: Ministerstvo financí (příspěvky do mezinárodních finančních institucí v rámci multilaterální spolupráce a program Transformační finanční a ekonomické spolupráce) a Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) (program Aid for Trade a dokončovací projekty v sektoru průmyslu).

O znázornění systému institucí Zahraniční rozvojové spolupráce ČR se pokusí následující graf (4.2).

Graf 4.2: Institucionální systém zahraniční rozvojové spolupráce ČR

Zdroj: MZV. ČR Pomáhá. [47]

4.5.1 Ministerstvo zahraničních věcí ČR

Ministerstvo zahraničních věcí ČR je ústřední institucí pro koncepční řízení ZRS ČR. Primárně je za rozvojovou spolupráci zodpovědný **Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci** (ORS) MZV, který připravuje strategické dokumenty. V roce 2010 ORS dokončil přípravu zákona a koncepce. V druhé polovině roku započal s přípravou programů s prioritními zeměmi a metodikou projektového cyklu.

ORS také administruje dotační výběrová řízení v oblasti humanitární pomoci, stipendia zahraničním studentům z rozvojových zemí v ČR a malé lokální projekty. Dále působí jako sekretariát Rady pro ZRS. Současně ORS zodpovídá za přípravu pozic ČR v rozvojovém výboru OECD/DAC, průběžně sleduje mezinárodní agendu rozvojové spolupráce a připravuje

stanoviska za ČR pro Radu EU a OSN. ORS také zodpovídá za sledování agendy Finančního nástroje pro rozvojovou spolupráci v rámci EU.

Dalším odborem fungujícím pod gescí MZV je **Odbor lidských práv a transformační pomoci (LPTP)**, který má v rámci ZRS na starosti Program transformační spolupráce (TRANS), jehož základem je podpora neinvestičních projektů realizovaných na základě sdílení a přenášení specifických zkušeností ČR s procesem společenské transformace a budováním demokracie.

4.5.2 Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci

Rada pro ZRS byla zřízena v prosinci 2007 a své fungování započala začátkem roku 2008. Má koordinační funkci ve strategickém řízení ZRS ČR a předkládá MZV doporučení v rámci koncepční realizace rozvojové spolupráce. Působí také jako meziresortní orgán pro zajištění koherence mezi prioritami ZRS a ostatními vládními politikami, které mohou mít přímý nebo nepřímý vliv na rozvojové země.

Rada má 15 členů, mezi něž patří předseda Rady – náměstek ministra zahraničních věcí a další zástupci ústředních orgánů státní správy (např. MPO, a dalších ministerstev, Úřadu vlády pro evropské záležitosti a Českého statistického úřadu).

4.5.3 Česká rozvojová agentura

Česká rozvojová agentura zajišťuje realizaci rozvojové spolupráce a humanitární pomoci v souladu s plánem ZRS ČR. Jako organizační složka ZRS ČR funguje od roku 2008 a zákonem byla zřízena v červenci 2010. Tato změna jí umožňuje udělovat dotace na projekty ZRS nestátním neziskovým organizacím (NNO) a dalším oprávněným subjektům.⁹

Dále má Česká rozvojová agentura v rámci své agendy identifikovat náměty, formulovat, řídit a monitorovat bilaterální projekty. Poskytuje dotace českým NNO na podporu aktivit v rámci zahraniční bilaterální či trilaterální spolupráce. Dotace však mohou získat NNO také na projekty globálního rozvojového vzdělávání v Česku.

4.5.4 Zastupitelské úřady ČR

Součástí systému ZRS ČR jsou též **zastupitelské úřady ČR**, které navazují a rozvíjí styky a jednají se státními orgány, organizacemi a s občany, jakož i s mezinárodními organizacemi a institucemi v přijímajícím státu. Dále hrají důležitou roli v komunikaci

⁹ Dotace mohou udělovat pouze ústřední orgány státní správy nebo instituce zřízené zákonem

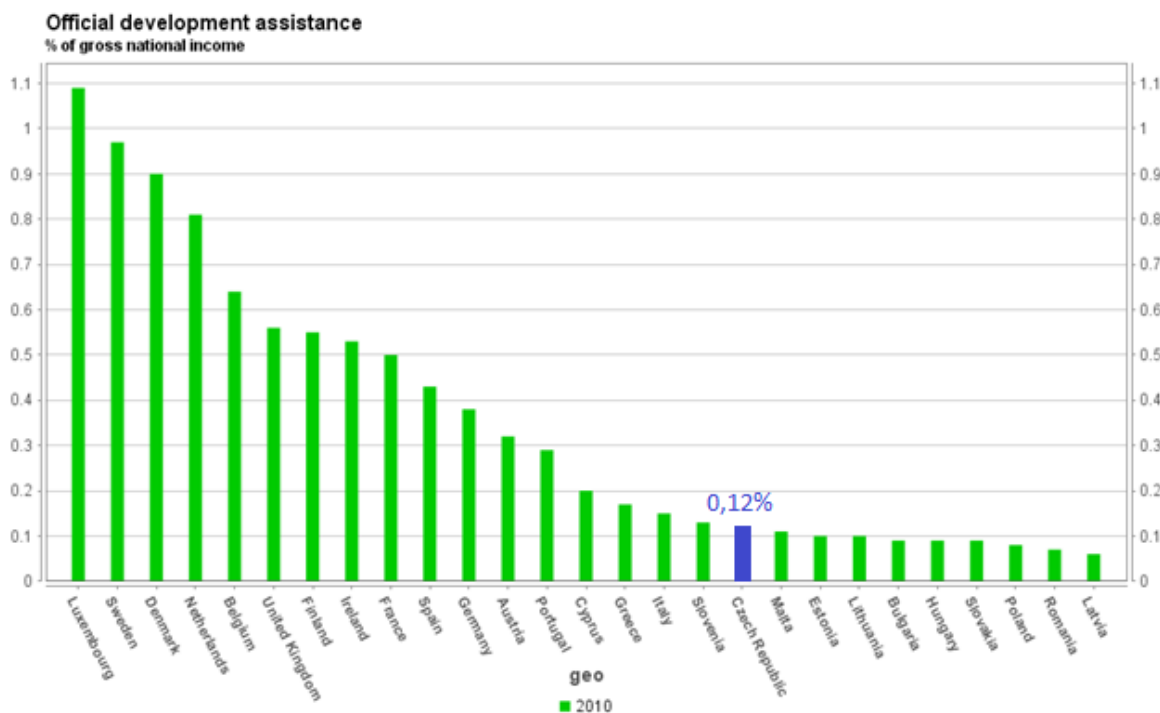
s místními partnery, identifikaci, formulaci a monitorování projektů, jakož i při administraci malých lokálních projektů či při přidělování stipendií.

4.6 Oficiální rozvojová pomoc České republiky

Objem oficiální rozvojové pomoci se od přelomu tisíciletí postupně zvyšuje. Česká rozvojová spolupráce navýšila v letech 2001 až 2006 objem poskytnutých financí z původní 1 mld. Kč na 3,6 mld. Kč. Pokud tyto částky porovnáme k hrubému národnímu důchodu ČR, pak došlo ke zvýšení podílu české ODA na HND z 0,047 % v roce 2001 na 0,12 % v roce 2006 [3]. Na stejném poměru od té doby stagnuje, s mírným poklesem v roce 2007 (viz graf 4.3). V roce 2005 se v rámci EU zavázaly nové členské země usilovat o dosažení poměru 0,17 % ODA ku HND do roku 2010. V roce 2015 má tento podíl dosáhnout 0,33 %.

Srovnáním podílu poskytnuté české oficiální rozvojové pomoci ku HND v roce 2010 s ostatními zeměmi EU, které zobrazuje graf (4.3), zjistíme, že z nových členských zemí splňuje daný závazek pouze Kypr. Pouze Slovinsko dosáhlo výsledku 0,13 % a Česká republika byla z EU12 třetí v pořadí. Dosáhla o jednu setinu procentního bodu méně, tedy 0,12 %.

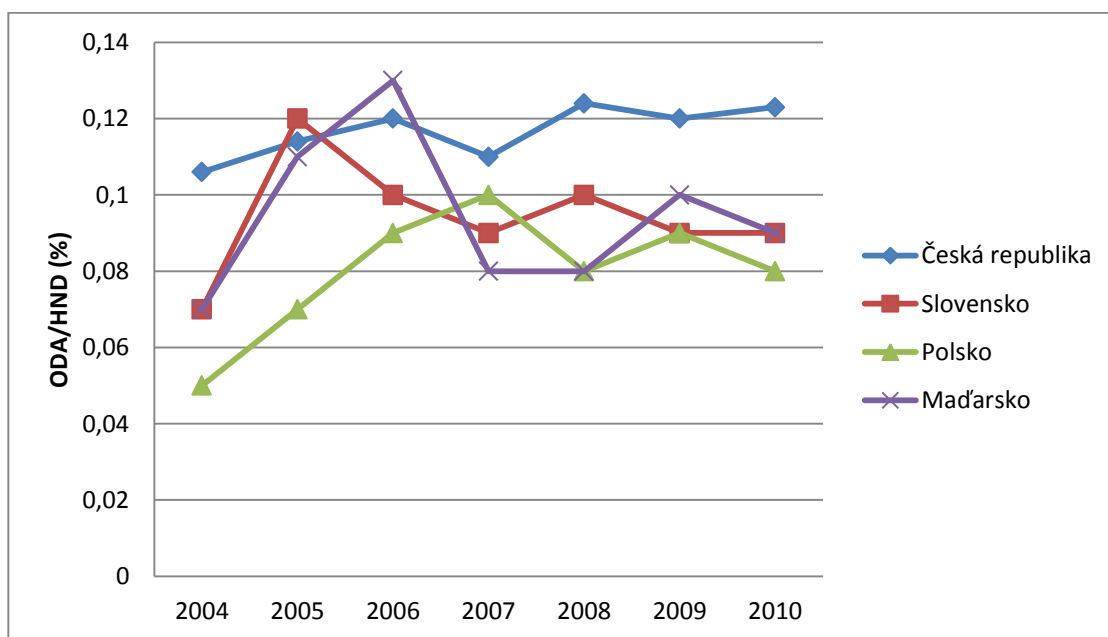
Graf 4.3 : Oficiální rozvojová pomoc zemí Evropské unie (2010, % HND)

Zdroj: Eurostat [25]. Vlastní úprava.

Pokud porovnáme podíl ODA ku HND České republiky (graf 4.4) s dalšími zeměmi z uskupení Visegrádské čtyřky, pak je zřetelné, že ČR roku od roku 2007 o značnou část převyšovalo srovnatelné partnery, kteří jsou na podobné ekonomické úrovni a mají podobnou minulost. Česká republika od roku 2004 svou zahraniční pomoc mírně navyšuje, s malým snížením roku 2007. Toto snížení lze vypožorovat i ve vývoji maďarské či slovenské rozvojové pomoci ku HND. V Polsku nastalo toto snížení až roku 2008. Tato změna však patrně nebyla vyvolána snížením ODA do rozvojových zemí. Kupříkladu u Slovenska objem rozvojové pomoci stagnoval, ale z důvodu dynamického ekonomického růstu, při kterém došlo i ke zvýšení HND, se podíl ODA na HND snížil[43]. Naopak roku 2009 sledujeme zvýšení podílu ODA na HND u Polska a Maďarska, ke kterému došlo po snížení HND v důsledku ekonomické krize v roce 2008.

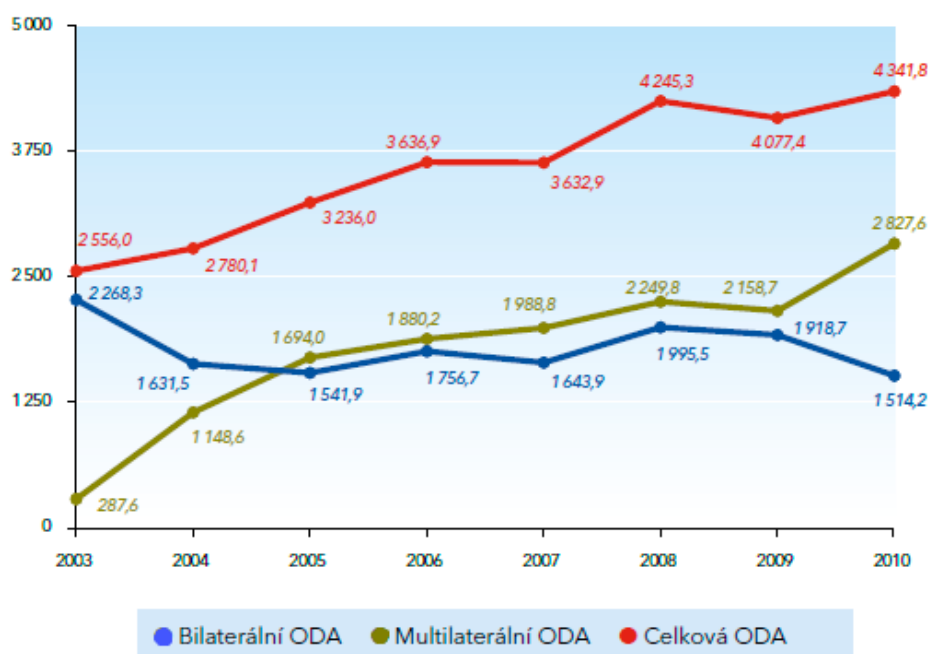
Graf 4.4: Podíl ODA ku HND poskytnuté zeměmi Visegrádské čtyřky (2004-2010)

Zdroj: Eurostat [25]. Vlastní zpracování.

Z následujícího grafu (4.5) můžeme vysledovat trend postupného snižování poměru bilaterální oficiální rozvojové pomoci vzhledem k celkové poskytnuté pomoci. V roce 2003 byl poměr bilaterální pomoci téměř 90 %. Následující rok došlo ke zvýšení multilaterální pomoci na úkor bilaterální o celých 30 procentních bodů. Výměna v tomto poměru nastává rok po vstupu ČR do Evropské unie, kdy už mnohostranná pomoc tvořila 53 %.

Graf 4.5: Poměr bilaterální a multilaterální rozvojové pomoci ČR (mil. Kč)

Zdroj: MZV. ČR Pomáhá [47] . Vlastní úprava.

Tento trend je způsoben dvěma faktory, a to hlavně zvýšením odváděných příspěvků na rozvojovou spolupráci do rozpočtu EU a Evropského rozvojového fondu. Z druhé může být tato skutečnost způsobena snižováním počtu prioritních zemí, a tudíž i množství projektů bilaterální pomoci.

Tato skutečnost lze vyčíst také z tabulky 4.1, která podrobně rozebírá skladbu české zahraniční rozvojové spolupráce v letech 2008 až 2010. Největšími částmi bilaterální pomoci byly projekty a technická spolupráce, přičemž obě mají klesající tendenci. V rámci zvyšování kvality a účinnosti pomoci bylo mezinárodním společenstvím v různých dokumentech zdůrazněno, že by se mezi skutečnou pomoc neměly započítávat určité položky, které nemají přímý dopad v partnerské zemi a zkreslují celkové pojetí vykazovaných údajů. Mezi takové

položky patří např. výdaje na uprchlíky v ČR, odpuštění dluhu, které často pochází z dob dávno minulých a s odstraňováním chudoby nesouvisí.

Tab. 4.1: Vyplacené finanční prostředky na ZRS ČR v letech 2008 – 2010, mil. USD

ODA	2008	2009	2010
Bilaterální	117,14	101,04	79,36
Rozpočtová podpora	0,00	0,00	0,80
Projekty	60,89	40,63	29,68
Technická spolupráce	30,78	25,55	23,29
Stipendia	0,00	0,00	5,91
Odpuštění dluhu	1,20	3,07	0,00
Administrativa	7,63	3,90	4,68
Uprchlíci v ČR	9,04	15,79	13,54
Multilaterální	132,07	113,68	148,20
OSN	9,03	12,34	6,27
EU	113,95	94,32	110,21
IDA	4,86	5,63	5,61
Ostatní ze Světové banky	0,41	0,98	5,44
Rozvojové banky	3,13	0,00	13,23
Globální fond ŽP	0,00	0,00	6,13
Celkem ODA	249,21	214,72	227,56

Zdroj: MZV. Statistiky ODA ČR pro DAC [59]. Vlastní zpracování.

Pokud jde o multilaterální pomoc, pak téměř polovina prostředků je poskytována prostřednictvím Evropské unie. Menší část skrze Rozvojové banky, Organizaci spojených národů a Mezinárodní asociaci pro rozvoj.

4.7 Teritoriální priority bilaterální rozvojové spolupráce ČR

Zkušenosti z minulých let i doporučení ze strany OECD/DAC a Světové banky potvrdily, že 8 programových zemí je vzhledem k finančním a lidským kapacitám ČR neúnosných. Po pečlivé analýze úrovně spolupráce s dosavadními partnerskými zeměmi byly na programovací období 2010 – 2017 stanoveny změny v teritoriálních prioritách české rozvojové spolupráce. Analýza byla prováděna z hlediska potřeby pomoci (dle HND/obyv. a HDI), efektivnosti,

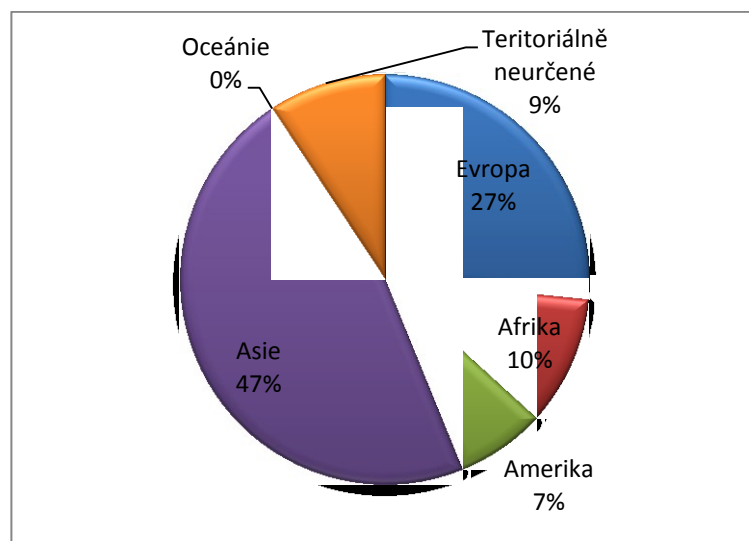
udržitelosti a přínosů pro přijímající zemi, za současného přihlédnutí ke komparativním výhodám ČR mezi ostatními dárci a naplnění principů komplementarity, koherence a koordinace. Dále bylo přihlédnuto k tomu, zda má partnerská země vypracován strategický dokument pro omezování chudoby, nebo národní rozvojový plán. Důležitým faktorem efektivnosti spolupráce jsou zastupitelské úřady v jednotlivých přijímajících zemích.

Počet prioritních zemí změněn nebyl, byla však přepracována struktura. Nově se prioritní země rozdělují na 5 zemí s programem spolupráce, (programové země), 5 zemí bez programu spolupráce (projektové země) a dosavadní prioritní země, se kterými pomoc pokračuje v menším rozsahu a počítá se s ukončením spolupráce (Angola, Jemen, Vietnam a Zambie).

Ve srovnání s minulým programovacím obdobím (2006 – 2010) byla ukončena spolupráce s Irákem a nově byla, v návaznosti na rekonstrukční pomoc po ozbrojeném konfliktu v roce 2008, navázána užší spolupráce v rámci projektových zemí s Gruzii. V příloze 4 je zobrazena mapa a v ní vyznačeny jednotlivé prioritní (tedy programové a projektové) země.

Pokud jde o regionální rozdělení české bilaterální spolupráce, pak největší část v roce 2010 putovala do zemí asijského kontinentu. V následujícím grafu (4.6) můžeme pozorovat, že je to téměř polovina (47 %). Důvodem jsou dva největší příjemci – Afghánistán a Mongolsko. Dalšími důležitými příjemci pomoci z ČR byly země východní a jihovýchodní Evropy. Přestože ČR nemá s žádnou zemí v americkém regionu navázanou dlouhodobou spolupráci, relativně vysoká pomoc zde byla poskytnuta, což to způsobeno humanitární pomocí po zemětřesení na Haiti v roce 2010.

Graf 4.6: Regionální rozdělení bilaterální ODA ČR (2010)¹⁰

Zdroj: MZV. Informace o ZRS ČR za rok 2010 [49]. Vlastní úprava.

4.8 Sektorové priority bilaterální rozvojové spolupráce ČR

Prioritní sektory české ZRS stanovené na programovací období 2010 – 2017 vycházejí jednak ze zkušeností z minulých let spolupráce, snaží se o dosažení Rozvojových cílů tisíciletí, přičemž také zohledňují proces dělby práce s ostatními dárci v partnerské zemi. V neposlední řadě reflektují komparativní výhody ČR. Nejvýznamnější z nich je zkušenost s procesem při politické, společenské a ekonomické transformaci. Na současné období je stanoveno pět prioritních sektorů, jimiž jsou:

- ✓ Životní prostředí
- ✓ Zemědělství
- ✓ Sociální rozvoj (včetně vzdělávání, sociálních a zdravotnických služeb)
- ✓ Ekonomický rozvoj (včetně energetiky)
- ✓ Podpora demokracie, lidských práv a společenské transformace

Zároveň byly vymezeny průřezové principy, na které musí brán zřetel ve všech činnostech spojených s rozvojovou spoluprací. Mezi těmito principy nechybí akcentování řádné veřejné správy, dodržování lidských práv a šetrnost k životnímu prostředí.

¹⁰ V následujících grafech a tabulkách jsou většinou použita data z roku 2010, jelikož jsou pro tuto chvíli nejaktuálnější a nejvíce dostupná.

4.9 Programové země

Jako prioritní země s programem spolupráce na období let 2010 až 2017 byly vybrány tyto země: Afghánistán, Bosna a Hercegovina, Etiopie, Moldavsko a Mongolsko. V posledních dvou zmiňovaných je Česká republika tzv. zastupujícím koordinátorem EU a v rámci této funkce pomáhá koordinovat činnosti dárců EU i dialog mezi dárci, Moldavskem a Mongolskem.

V následujících grafech a tabulkách jsou většinou údaje uvedeny v milionech amerických dolarů jednak z důvodu dostupnosti některých dat pouze v této měně, a také pro možnost provedení srovnání. V zelené části tabulky 4.2 jsou zachyceny nejdůležitější ukazatele při určování priorit v zahraniční rozvojové spolupráci ČR. Pro srovnání jsou zde uvedeny také ekonomické ukazatele České republiky, která svou úrovní převyšuje své prioritní země v průměru až 10krát., a v žebříčku lidského rozvoje je mezi nejvýše hodnocenými zeměmi. Země jsou seřazeny dle hrubého národního důchodu na obyvatele, přičemž stejnému pořadí odpovídají i umístění jednotlivých zemí v žebříčku lidského rozvoje. Až na případ Mongolska odpovídá i podíl obyvatelstva žijícího pod národní linií chudoby.

Tab. 4.2: Ukazatele programových zemí ZRS ČR (2010)

	Etiopie	Afghánistán	Moldavsko	Mongolsko	Bosna & Hercegovina	ČR
HND/obyv. (USD)	324	499	1 789	2 085	4 618	17 570
HND (mil. USD)	26 893	15 676	6 390	5 746	17 364	184 365
Umístění v HDR	174.	172.	111.	110.	74.	27.
Chudoba¹¹	38,9%	36%	29%	35,2%	14%	-
ODA z ČR (2010, mil. USD)	1,22	13,26	3,97	6,76	3,10	-
Podíl na bilat. ODA ČR	1,54%	16,71%	5,01%	8,52%	3,9%	-
Celková ODA do země (mil. USD)	3 528,52	6 373,97	468,13	487,37	492,18	-
Podíl ODA na HND země	11,9%	42%	7,5%	5,4%	2,9%	-

Zdroj: [72], [83], [82]. Vlastní zpracování.

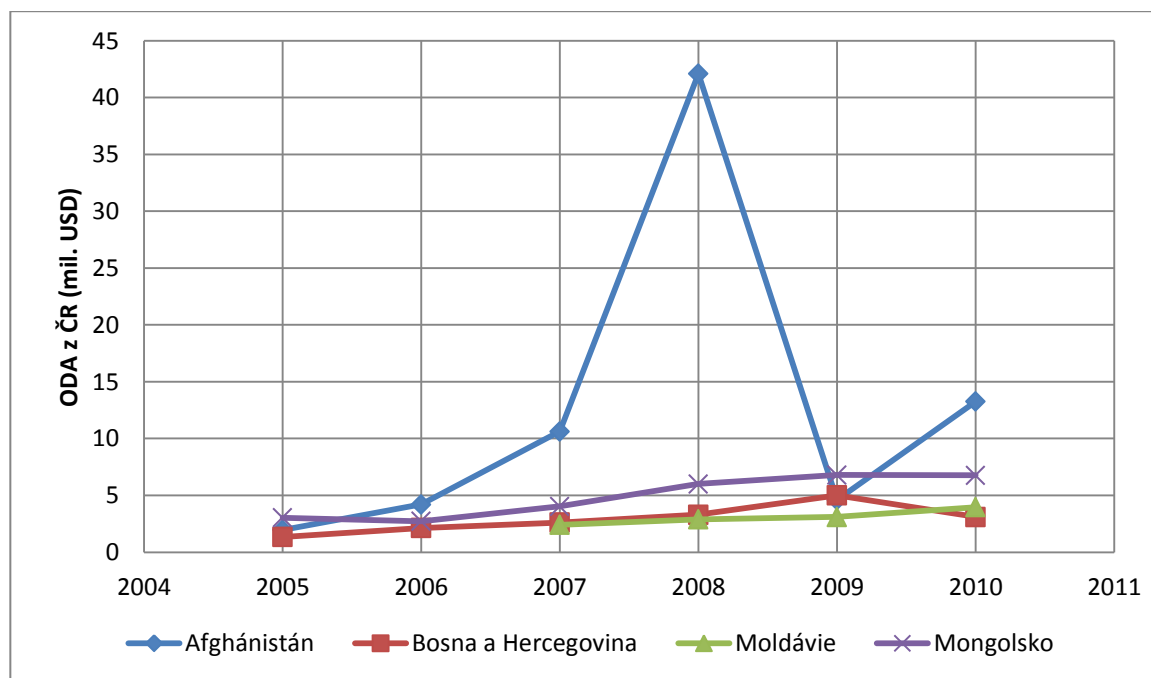
¹¹ Podíl obyvatelstva žijícího pod národní hranicí chudoby. Data pro mezinárodně uznávanou míru (\$1,25 na den) nejsou u všech programových zemí dostupná.

Méně tomuto řazení odpovídá fialová část tabulky, která sleduje ukazatele spojené s pomocí poskytnutou Českou republikou i ostatními dárči v každé zemi. Nicméně programové země a poměr poskytovaných prostředků byl stanoven nejen na základě zmíněných ukazatelů, ale také podle komparativních výhod ČR a dosavadní zkušenosti jakým způsobem je příjemce schopen pomoc absorbovat.

Alarmující je podíl celkové ODA směřující do Afghánistánu na hrubém národním důchodu 42 %. Tedy téměř polovina příjmu odpovídá celkové rozvojové pomoci. Tento fakt může být způsoben možností započítávat do ODA určitou část nákladů na vojenské mise. Je to procento nákladů, které odpovídá rozvojovému charakteru činností. Typickým příkladem je vyslání lékařského týmu Armády ČR.

Část tabulky je převedena do následujícího grafu (4.7) a jsou přidány data za období let 2005 až 2010. Největším příjemcem české oficiální rozvojové pomoci byl po celé sledované období Afghánistán. Zejména pak v roce 2008, kdy alokace dosáhly 42 milionů amerických dolarů. Tato skutečnost byla způsobena zahájením činnosti provinčního rekonstrukčního týmu dne 19. března 2008, došlo k zahájení realizace většího počtu projektů, což bylo spojeno se zvýšením nákladů. Naopak oldávie se do popředí zájmu ZRS ČR dostává až v posledních letech.

Graf 4.7: Objem české ODA do programových zemí (2005 – 2010, mil. USD)

Zdroj: MZV. ČR pomáhá [47]. Vlastní zpracování.

4.9.1 Afghánistán

Afghánistán se řadí mezi nejméně rozvinuté země světa. V žebříčku lidského rozvoje UNDP se řadí na 172. místo z celkových 187 a 36 % obyvatel se nachází pod hranicí chudoby. V důsledku více než 30 let bojů, které stále ještě neskončily, trpí země vnitřní nestabilitou, technologickou a infrastrukturní zaostalostí a negramotností obyvatel hlavně ve venkovských oblastech, kde žije většina obyvatel. Český provinční rekonstrukční tým (PRT) v provincii Lógar je od roku 2008 jádrem rozvojové pomoci v Afghánistánu. V roce 2010 PRT dokončil, realizoval nebo zahájil 88 projektů zaměřených na rekonstrukci a rozvoj.[82], [49]

V této oblasti dlouhodobě působí nevládní nezisková organizace Člověk v tísni a významně se podílí na provádění projektů. Na projekty v Afghánistánu bylo vynaloženo z rozpočtu ZRS v období let 2005 – 2011 celkem 81,6 mil Kč. Česká rozvojová pomoc Afghánistánu je směřována hlavně do sektorů vzdělávání, zemědělství a vodního hospodářství. Mezi ty nejvíce nákladné se řadí projekty [57]:

- ✓ Zvyšování kvality středních zemědělských škol, Člověk v tísni, 2008 – 2011, 16 mil. Kč,
- ✓ Zlepšení potravinové dostupnosti a stabilizace příjmů v severním Afghánistánu, Člověk v tísni, trilaterální pomoc, 2008 – 2010; 10,6 mil. Kč.

V roce 2010 prostřednictvím dvoustranné rozvojové spolupráce ČR realizovala 2 velké projekty v celkové hodnotě 6,37 mil. Kč. V rámci činnosti PRT Česká republika uskutečnila 62 velkých projektů v hodnotě 71,22 mil. Kč a 31 projektů rychlého dopadu v hodnotě 2,94 mil Kč. Souhrnná oficiální rozvojová pomoc (ODA) poskytnutá v roce 2010 Afghánistánu činila 253 mil. Kč. V roce 2012 plánuje Česká republika v rámci projektů ZRS poskytnout dalších 18 mil. Kč a tuto pomoc chce každoročně navyšovat, v roce 2014 by to mělo být až 24 mil. Kč. V budoucnu by se měla, vzhledem ke snižování stavů českých civilních expertů v Afghánistánu, utlumit i činnost týmu PRT. [49], [56], [40]

4.9.2 Bosna a Hercegovina

Bosna a Hercegovina se podobně jako Afghánistán stále potýká s následky války v letech 1992-1995, v jejímž důsledku byla poškozena infrastruktura země a byly vysídleny asi dva miliony osob. Situaci nadále komplikuje etnické napětí uvnitř obyvatelstva a ve vztazích s pohraničními sousedy Srby a Chorvaty. Bosna a Hercegovina je řazena mezi země s vyšším středním příjmem, podle indexu lidského rozvoje se s hodnotou 0,733 (HDI=0<1) umístila v roce 2011 na 74. místě v žebříčku, 14 % obyvatelstva země žije pod hranicí chudoby. [82]

V této prioritní zemi využije ČR svou komparativní výhodu ve zkušenostech s ekonomickou a politickou transformací a integrací v rámci příprav na budoucí členství v Evropské unii. Projekty budou v rámci současného programovacího období realizovány v sektorech životního prostředí, zemědělství a ekonomického rozvoje.

V minulém programovacím období (2005-2010) bylo Českou republikou poskytnuto na projekty v rámci ZRS 429,9 mil. Kč, přičemž následující se řadí k těm nejdražším [45]:

- Pomoc při budování odborného technického a materiálního zázemí v cévní chirurgii v nemocnicích v Sarajevu, Tuzle a Mostaru, realizace 2006 – 2010, Výzkumný ústav pletářský, a.s.; 29,8 mil. Kč,
- Dodávka technologie pro zavedení integrovaného systému nakládání s odpady, GEOTest Brno, 2006 – 2010, 34 mil. Kč.

V roce 2010 bylo v Bosně a Hercegovině realizováno celkem 17 projektů v celkové hodnotě 30,4 mil. Kč. Celkový objem ODA v roce 2010 činil 59,1 mil. Kč [49]. V plánu zahraniční rozvojové spolupráce ČR se počítá, že v roce 2012 poskytne dalších 56 mil. Kč, v letech 2013 a 2014 58 mil. Kč [56].

4.9.3 Etiopie

Etiopie, navzdory ekonomickému růstu v posledních letech, patří stále mezi nejméně rozvinuté země, přičemž v žebříčku HDI jí s hodnotou 0,363 náleží 174. místo, 38,9 % obyvatel žije pod hranicí chudoby [82]. Zemi chybí infrastruktura, má potíže s vysokou negramotností a s přístupem k nezávadné pitné vodě. Základem etiopské ekonomiky je zemědělství, země má však omezené přírodní zdroje a situaci zhoršují sucha a hladomor.

V Etiopii působí velký počet dárců a proto je nutná jejich vzájemná koordinace v rámci poskytování pomoci. Do roku 2010 měly rozvojové aktivity ČR povahu individuálních projektů, do kategorie nevyšších prioritních zemí byla Etiopie začleněna až v současném programovacím období.

Za posledních pět let dosáhl celkový objem finančních prostředků na rozvojové projekty v Etiopii 181,7 mil. Kč. Důležitými projekty v rámci sektoru vzdělávání a zásobování vodou a sanitace byly následující projekty[46]:

- ✓ Podpora implementace moderních vyučovacích metod do vzdělávacího systému Etiopie, během kterého byl připraven Manuál moderních vyučovacích metod, který je oficiálně využíván ke vzdělávání učitelů ZŠ a SŠ, Člověk v tísni, 23 mil. Kč,
- ✓ Zajištění potravní soběstačnosti domácností prostřednictvím integrovaného řízení vodních zdrojů, Charita ČR, 11 mil. Kč.

V průběhu roku 2010 bylo v Etiopii realizováno 7 dvoustranných rozvojových projektů o objemu 14,1 mil. Kč z celkových 23,3 mil. Kč oficiální rozvojové pomoci. Finanční výhled ZRS ČR počítá s navyšováním pomoci Etiopii. V roce 2012 je v plánu příspěv na rozvojovou spolupráci 48,5 mil Kč, v roce 2013 56 mil. Kč a 59 mil. Kč v roce 2014. [49], [56]

4.9.4 Moldavsko

Moldavsku v žebříčku HDI náleží 111. místo, 29 % Moldavanů žije pod hranicí chudoby a dle seznamu příjemců ODA se řadí mezi země s nižším středním příjmem. Ekonomická a sociální situace Moldavska je poznamenána dlouhodobým propadem průmyslové výroby, nezaměstnaností a odchodem značné části průběšchopného obyvatelstva do zahraničí. V Moldavsku Česko navazuje na dosavadní úspěšnou spolupráci, je respektovaným donorem i v rámci dárcovské komunity a proto zde z vlastního podnětu plní od listopadu 2009 roli zatupujícího koordinátora EU. Zvláštní pozornost je věnována předávání zkušeností s transformací politického a ekonomického systému, kterému napomohly některé konkrétní projekty v oblasti podpory občanské společnosti [53]:

- ✓ Aid for Trade - Konkrétní nástroje na podporu sektoru malého a středního podnikání v Moldavské republice, rozvoj klastrů. (Hospodářská komora), 2010, 750 tis. Kč.

Sektorově je ZRS ČR zaměřena na životní prostředí, zemědělství a sociální rozvoj (včetně vzdělání, sociálních a zdravotnických služeb) a realizuje např. tyto bilaterální projekty:

- ✓ Stabilizace potenciálních migrantů formou podpory vzniku pracovních příležitostí v Moldavsku. (Sdružení Česká katolická charita), 2006 – 2008, 5,8 mil. Kč
- ✓ Obnova systému nakládání s odpadními vodami ve městě Nisporeni. (Sdružení Nisporeni - CIR, TopolWater, Kubíček VHS), 2010 – 2012, 30 mil. Kč

K Moldavsku je ZRS ČR v rámci teritoriálních priorit štedrá, a má v plánu pomoc postupně navýšit – v roce 2014 až na 81 mil. Kč. V roce 2010 bylo Moldavsku v rámci projektů

přiděleno celkem 56,8 mil. Kč na 24 dvoustranných projektů. Celkem bylo prostřednictvím ODA Českou republikou Moldavsku poskytnuto 75,8 mil. Kč. [49]

4.9.5 Mongolsko

Mongolsko se řadí ke skupině zemí s nižším středním příjmem, přičemž ještě v roce 2005 byla svým ročním národním příjmem na obyvatele řazena o třídu níže. Země zabírá rozsáhlé území Asie, plochu 20krát větší než Česká republika, ale obyvatel má 4krát méně a disponuje velmi omezenou infrastrukturou. Téměř polovina obyvatelstva Mongolska žije tradičním způsobem života, živí se pastevectvím, a proto je ekonomika ovlivněna podnebím, desertifikací a nemocemi dobytka.

V žebříčku HDI zabírá Mongolsko 110. místo před Moldavsko. Více než třetina obyvatelstva Mongolska žije pod národní hranicí chudoby. Česká rozvojová spolupráce v Mongolsku navazuje na minulý program spolupráce.

Sektorově se spolupráce zaměřuje na sociální rozvoj, životní prostředí, zemědělství a ekonomický rozvoj. V rámci minulého programovacího období bylo v Mongolsku realizováno 20 dvoustranných projektů, přičemž většina probíhala v Centrální oblasti a Ulánbátaru, zemědělské projekty pak v provincii Dornogobi. Během let 2006 – 2009 darovala ČR na bilaterální pomoc Mongolsku částku 19,56 mil. USD (z toho 17,01 mil. USD na bilaterální projekty).[54]

Při aktivitách v rámci programu s Mongolskem se musí zohlednit tato průřezová témata:

- ✓ posilování kapacit mongolské státní správy a přenos zkušeností v oblasti ekonomické, finanční a společenské transformace a budování právního státu,
- ✓ podpora vytváření funkční a stabilní občanské společnosti, posilování role občanských iniciativ a nevládních organizací,
- ✓ spolupráce a koordinace s ostatními donory,
- ✓ transfer technologií, standardů a norem.

4.10 Projektové země

Dále byly zvoleny prioritní země bez programu spolupráce, kde bude spolupráce probíhat na základě jednotlivých projektů, tzv. projektové země: Gruzie, Kambodža, Kosovo, Palestinská autonomní území a Srbsko. V diplomové práci se pozornost zaměřila na tyto tři projektové země.

4.10.1 Gruzie

Gruzie se stále vyrovnává s následky rozpadu Sovětského svazu, a to v politické i ekonomické sféře. Navíc byla země oslabena vojenským zásahem Ruska v roce 2008. V žebříčku lidského rozvoje zaujímá Gruzie 75. místo, přičemž 24 % obyvatelstva žije v chudobě. Stabilita Gruzie je širším zájmu z důvodu strategické polohy země. V období 2005 až 2010 bylo Českou republikou poskytnuto na projekty v Gruzii 52 mil. Kč. V rámci vládního programu rozvojové spolupráce jsou v novém období hlavní aktivity směřovány do budování kapacit migračních mechanismů. Dalšími sektory pomoci jsou zásobování vodou a sanitace, zemědělství a zdravotnictví.[48]

4.10.2 Kambodža

Historie Kambodži je nechvalně známá Pol Potovým režimem, ze kterého se stále nevzpamatovala. Značně byla narušena sociálně – ekonomická struktura v důsledku čehož patří Kambodža k nejméně rozvinutým zemím. Třetina obyvatel žije pod národní linií chudoby a v žebříčku HDI je na 136. místě, přičemž v roce 2011 jí patřilo ještě 124. místo. Česká rozvojová spolupráce v Kambodži směřuje hlavně do provincie Takeo a sektorově je zaměřená na zdravotnictví a vzdělávání. Na projekty v Kambodži pro období let 2006 – 2012 bylo naplánováno poskytnout v rámci ZRS celkem 28,7 mil. Kč. [50]

4.10.3 Kosovo

Z důvodu občanské války v 90. letech byla poškozena ekonomická i sociální infrastruktura Kosova, které patří mezi nejchudší státy Evropy. Údaje o umístění v žebříčku HDI nejsou známy, jelikož většina států neuznala nezávislost Kosova a započítává jej stále pod Srbsko. Prioritními sektory v Kosovu jsou zdravotnictví, sociální infrastruktura a životní prostředí.[52]

4.11 Multilaterální rozvojová spolupráce ČR

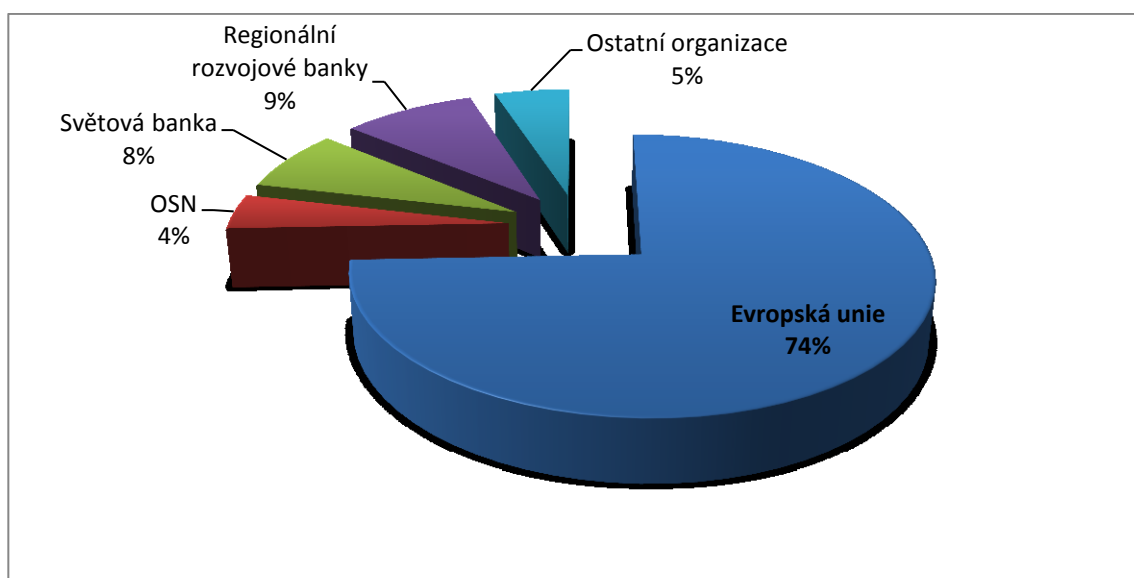
Provázanost a komplexnost problémů současného světa je příčinou neschopnosti jednotlivých zemí dosáhnout rozvojových cílů pouhým poskytováním rozvojové pomoci. Pro dlouhodobé zlepšení situace v rozvojových zemích je potřebná koordinovaná globální akce, kterou mohou zajistit pouze prostřednictvím multilaterální spolupráce. Tato akce zahrnuje rozsáhlý okruh politik včetně mezinárodního obchodu, opatření v souvislosti se změnou klimatu, daňovou problematiku, dále v boji proti korupci, v otázce bezpečnosti atd.

V případě multilaterální ZRS ČR jsou obdobou programů s prioritními zeměmi strategie rozvojové spolupráce v rámci mezinárodních organizací činných v oblasti rozvojové spolupráce, především pak EU, OSN a OECD. Vedle příspěvků do rozpočtů těchto mezinárodních organizací podporuje ČR i projekty mezinárodních organizací v rozvojových zemích, v nichž jsou často zapojeni čeští experti, případně financuje zapojení českých pracovníků přímo do struktur těchto organizací.

Česká republika považuje multilaterální rozvojovou spolupráci za významnou formu své ZRS. Jak již bylo zmíněno, podíl této formy pomoci na celkové ZRS vzrůstá, přičemž v roce 2010 dosáhl podíl multilaterální pomoci 65 % z celku.

Při vzájemném prozkoumání grafu (4.8) a tabulky (4.3) zjistíme, že tři čtvrtiny ODA v rámci multilaterální spolupráce odevzdáme jako příspěvek Evropské unii. V absolutním vyjádření jsou to 2 miliardy Kč, které odpovídají přibližně 50 % z celkové poskytované částky.

Graf 4.8: Členění multilaterální rozvojové spolupráce ČR (2010)

Zdroj: MZV. ČR Pomáhá [47]. Vlastní úprava.

Tab. 4.3: Podíl příspěvků do mezinárodních institucí v roce 2010

	Objem vynaložených prostředků (v mil. Kč)	Podíl na objemu celkové rozvojové spolupráci
Programy, fondy a agencie v rámci OSN	119,58	2,75%
Evropská unie	2102,78	48,43%
Skupina Světové banky	210,72	4,85%
Regionální rozvojové banky	252,40	5,81%
Ostatní organizace	142,11	3,27%
Celkem	2827,59	65,12%

Zdroj: MZV. ČR Pomáhá [47]. Vlastní úprava.

4.12 Mezinárodní iniciativa pro transparentnost pomoci

Mezinárodní iniciativa pro transparentnost pomoci (International Aid Transparency initiative – IATI) si klade za cíl, aby bylo možné informace podávané o vyplácené rozvojové pomoci snadno dohledat, porozumět a porovnávat.

Ti, kteří jsou zapojeni do programů spolupráce, budou schopni lépe sledovat jaká pomoc je použita na co, a čeho dosahuje. Těmito zapojenými účastníky jsou všichni od poplatníků daní v dárcovských zemích, až po ty, co mají prospěch z rozvojových příspěvků v přijímacích zemích. Zlepšování průhlednosti rovněž pomáhá vládám rozvojových zemí řídit pomoc efektivněji. To znamená, že každý dolar se uplatní v co největší míře při boji s chudobou.

IATI byla zahájena v září 2008 v ghanské Akkře. Je to dobrovolná mnohostranná iniciativa, která spojuje dárcovské země, vlády rozvojových zemí, nevládní organizace i odborníky v této oblasti. Tito účastníci se dohodli na společném, otevřeném mezinárodním standardu pro publikování co největšího množství informací o pomoci, které jsou zároveň kvalitní. Tento standard byl zaveden v únoru 2011.

5 Závěr

Jak vyplývá z výše uvedeného textu, svět si je vědom chudoby a špatných životních podmínek velké části obyvatelstva žijící v rozvojových zemích. Ke zlepšení tohoto stavu byly v mnoha deklaracích, zejména v období od roku 2000, adoptovány mezinárodním společenstvím závazky k navyšování úsilí v oblasti rozvoje globální společnosti. Hlavní příčiny existujícího rozdílného přístupu k naplňování přijatých slibů můžeme spatřovat v rozlišných motivech k uskutečňování rozvojové pomoci. Současně závazky přislíbené v deklaracích a dohodách uzavřených v rámci mezinárodních institucí závisí hlavně na dobré vůli signatářů a za jejich nesplnění nehrozí sankce.

Ban Ki-Moon, generální tajemník OSN, se vyjádřil ve Výroční zprávě k rozvojovým cílům tisíciletí, že „musíme zajistit, aby sliby které jsme dali, se staly sliby splněnými. V opačném případě by došlo k vážným následkům: smrti, nemocím, zoufalství, zbytečnému utrpení a promarněným příležitostem milionů lidí“. Přestože mnoho zemí prokázalo, že pokrok je možný, je zapotřebí zintenzivnit úsilí. Problémem je také nerovnoměrné rozložení dosažených výsledků na světě. Je zapotřebí směřovat pozornost na ty nejhůře dosažitelné, nejchudší z chudých a ty, co jsou znevýhodněni z důvodu jejich pohlaví, věku, etnického původu či zdravotního postižení.

Ze závěrů hodnocení rozvojové spolupráce mezinárodní společnosti vyplývá, že by měly vyspělé státy dostát svým závazkům přijatých v rámci mezinárodních deklarací. Měl by být navyšován objem finančních prostředků poskytovaných do zemí rozvojového světa a zároveň splňovány principy moderní rozvojové pomoci, tedy koordinace, koherence a komplementarita, transparentnost.

Evropská unie je největším světovým poskytovatelem rozvojové pomoci vzhledem ke své ekonomické výkonnosti. Spojené státy americké sice poskytují největší objem ODA v absolutním vyjádření, jeho podíl na hrubém národním důchodu je však podprůměrný. Z evropských zemí jsou v této oblasti nejúspěšnější tradičně skandinávské země.

Rozvojová politika Evropské unie je financována z malé části (cca 6 %) členských příspěvků jednotlivých zemí do rozpočtu EU a dále z Evropského rozvojového fondu. Přerozdělením tyto prostředky plynou z geografického hlediska nejvíce do zemí subsaharské Afriky. Největšími příjemci částek v absolutním vyjádření jsou Turecko, Pásmo Gazy a Afghánistán.

Česká republika se v rámci dvanácti nových členských zemí řadí v poskytování rozvojové pomoci na třetí místo. Objem vynaložených prostředků od roku 2008 osciluje kolem částky čtyři miliardy korun.

Vypracováním diplomové práce byla zjištěna postupná tendence zvyšování peněžních toků v rámci multilaterální rozvojové spolupráce, což je způsobeno povinnými členskými příspěvky do rozpočtu EU. Objem celkové pomoci byl přímo úměrný růstu HND. Naopak nepřímo úměrný byl vztah růstu multilaterální pomoci vzhledem k bilaterální pomoci.

Kroky k transformaci systému zahraniční rozvojové spolupráce byly postupně prováděny podle doporučení OECD přijatých v roce 2007. Namísto původní roztržičnosti mezi všechna resortní ministerstva byla agenda ZRS převedena pod řídicí a koordinační orgán ministerstvo zahraničních věcí. Snížením počtu zemí s programem spolupráce se česká ZRS koncentrovala na konkrétních pět zemí, kde soustřeďuje svou pozornost. Největším příjemcem české bilaterální rozvojové spolupráce je Afghánistán.

Informace o české zahraniční rozvojové spolupráci jsou dostupné v menší míře, než bylo očekáváno. Údaje za období před rokem 2002 nejsou dohledatelné. Za období mezi lety 2002 až 2006 jsou neúplné. Hypotéza transparentnosti ZRS ČR definovaná v úvodu diplomové práce byla naplněna pouze z části. Od vytvoření Koncepce ZRS ČR roku 2007 se ČR snaží zlepšit informovanost. Údaje jsou přístupné veřejnosti, relativně přehledné a srozumitelné.

Transparentnost, dostupnost a srozumitelnost informací pro veřejnost má velký význam v porozumění důvodu poskytování rozvojové pomoci. Pro účinnou spolupráci vlády, soukromého sektoru a občanských iniciativ jsou nezbytné dostupné, včasné a průhledné informace o vyplacených prostředcích i o plánovaných záměrech rozvojové politiky.

Česká republika by měla přijmout standardy Mezinárodní iniciativy pro transparentnost pomoci a implementovat je do svého systému vyhodnocování a publikování informací o rozvojové spolupráci. Dosud nejsou zpracovány jednotné metodiky statistického vypracování údajů o rozvojové spolupráce, používá se metodika OECD, která je taktéž používána řadou dárcovských zemí.

Výsledky této diplomové práce se ztotožňují se závěry přijatými v deklaraci na čtvrtém fóru na vysoké úrovni v Busanu. Je zapotřebí aplikovat transparentní postupy a otevřené jednání při realizaci zahraniční rozvojové spolupráce

Seznam použité literatury

- [1] ADAMCOVÁ, Lenka a Tereza NĚMEČKOVÁ et al. *Rozvojová ekonomika*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2009, 345 s. ISBN 978-80-245-1515-1.
- [2] AIDWATCH: Action on Aid, Trade and Debt. *A brief history of aid* [online]. © 1995 – 2012 [cit. 2012-02-16]. Dostupné z: <http://aidwatch.org.au/where-is-your-aid-money-going/what-is-aid/a-brief-history-of-aid>
- [3] ČESKÉ FÓRUM PRO ROZVOJOVOU SPOLUPRÁCI. *Financování rozvojové spolupráce ES* [online]. © 2011 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/cs/rozvojova-spoluprace/financovani-rozvojove-spoluprace-es>
- [4] ČESKO. *Usnesení Vlády České republiky č. 1070 ze dne 19. září 2007 k transformaci systému zahraniční rozvojové spolupráce České republiky* [online]. 2007 [cit. 2012-01-14]. Dostupné z: http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/czhelpe_6.pdf
- [5] ČESKO. *Usnesení Vlády České republiky č. 153 ze dne 15. března 1995 k zásadám o poskytování zahraniční pomoci* [online]. 1995 [cit. 2012-01-09]. Dostupné z: http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/7897B04C221A1F30C12571B6006BD B3E
- [6] ČESKO. *Usnesení Vlády České republiky č. 302 ze dne 31. března 2004 o Zásadách zahraniční rozvojové spolupráci po vstupu České republiky do Evropské unie* [online]. 2004 [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/1632/uv_302_2004.pdf
- [7] ČESKO. *Usnesení Vlády České republiky č. 407 ze dne 2. června 2011 k zahraniční rozvojové spolupráci v roce 2012 a ke střednědobému výhledu jejího financování do roku 2014* [online]. 2011 [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: [http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web_file/uv110602.0407.doc/\\$File/uv110602.0407.doc](http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web_file/uv110602.0407.doc/$File/uv110602.0407.doc)
- [8] ČESKO. Zákon č. 151 ze dne 21. dubna 2010 o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2010, částka 53, s. 1963-1966 [cit. 2012-03-28]. Dostupný z: http://www.czda.cz/editor/filestore/File/Zakon%20o%20ZRS%20151_2010.pdf
- [9] ČESKO. Zákon ze dne 8. ledna 1969 o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. *Pravnik.cz* [online]. © 2012 [cit. 2012-01-10]. Dostupné z: <http://www.pravnik.cz/uplna-zneni/uz-82.html>
- [10] EU. Evropský konsenzus o rozvoji. In: *Úřední věstník Evropské unie* [online]. 24. 2. 2006 [cit.

- 2012-01-15]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2006/c_046/c_04620060224cs00010019.pdf
- [11] EU. Evropský rozvojový fond (ERF). In: *Europa: Přehledy právních předpisů* [online]. 14. 6. 2007 [cit. 2012-01-16]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/development/overseas_countries_territories/r12102_cs.htm
- [12] EU. Konsolidované znění smlouvy o fungování Evropské unie. In: *Úřední věstník Evropské unie* [online]. 30. 3. 2010 [cit. 2012-02-02]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:CS:PDF>
- [13] EUROPEAN COMMISSION. Development and Cooperation – EuropeAid. *2011 Annual report on the European Union's development and external assistance policies and their implementation in 2010* [online]. 2011 [cit. 2011-12-14]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/files/publications/europeaid_annual_report_2011_en.pdf
- [14] EUROPEAN COMMISSION. Development and Cooperation – EuropeAid. *Aid for trade: Delivering on EU commitments* [online]. 2011 [cit. 2012-02-03]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/documents/2012/ec_aid-for-trade_en.pdf
- [15] EUROPEAN COMMISSION. Development and Cooperation - EuropeAid. *Development Cooperation Instrument (DCI)* [online]. 17. 2. 2012 [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/dci_en.htm
- [16] EUROPEAN COMMISSION. Development and Cooperation – EuropeAid. *Development aid reaches an historic high in 2010* [online]. 2011 [cit. 2012-02-13]. Dostupné z: http://www.oecd.org/document/35/0,3746,en_2649_34447_47515235_1_1_1_1,00.html
- [17] EUROPEAN COMMISSION. Development and Cooperation - EuropeAid. *EU budget and external cooperation* [online]. 17. 2. 2012 [cit. 2012-02-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/mff/eu-budget_en.htm
- [18] EUROPEAN COMMISSION. Development and Cooperation - EuropeAid. *Geographic instruments* [online]. 17. 2. 2012 [cit. 2012-02-26]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/geographic_en.htm
- [19] EUROPEAN COMMISSION. Development and Cooperation - EuropeAid. *The European Neighbourhood and Partnership Instrument* [online]. 17. 2. 2012 [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/enpi_en.htm
- [20] EUROPEAN COMMISSION. Development and Cooperation - EuropeAid. *Thematic instruments*

- and programmes* [online]. 17. 2. 2012 [cit. 2012-02-27]. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/thematic_en.htm
- [21] EUROPEAN COMMISSION. *European Union Public Finance 4th Edition* [online]. 2008 [cit. 2012-02-23]. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/public_fin/EU_pub_fin_en.pdf#page=364
- [22] EUROPEAN COMMISSION. Eurostat. *Bilateral official development assistance, by category* [online]. 23. 4. 2012 [cit. 2012-02-23]. Dostupné z:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/dataset?p_product_code=TSDGP350
- [23] EUROPEAN COMMISSION. Eurostat. *EU financing for developing countries, by type* [online]. 23. 4. 2012 [cit. 2012-02-23]. Dostupné z:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/dataset?p_product_code=TSDGP310
- [24] EUROPEAN COMMISSION. Eurostat. *Official development assistance: % of gross national income* [online]. Last Update: 09. 01. 2012 [cit. 2012-02-13]. Dostupné z:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/web/_download/Eurostat_Table_tgisd520HTMLNoDesc.htm
- [25] EUROPEAN COMMISSION. Eurostat. *Official development assistance: % of gross national income*. Graph [online]. © 1995 - 2012 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=0&pcode=tgisd520&language=en&toolbox=sort>
- [26] EUROPEAN COMMISSION. *Final Accounts of the 8th, 9th and 10th European Development Funds - Financial Year 2010*. [online]. Brussels, 26. 7. 2011 [cit. 2012-03-09]. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/FED/com_2011_471_f_en.pdf
- [27] EUROPEAN COMMISSION. *Financing for Development – Annual progress report 2010: Getting back on track to reach the EU 2015 target on ODA spending?* [online]. Brussels, 21. 4. 2010 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/SEC_2010_0420_COM_2010_0159_EN.PDF
- [28] EUROPEAN PARLIAMENT. Directorate – General for External Policies: Policy Department. *Increasing the Impact of EU Development Policy* [online]. 2011 [cit. 2012-03-02]. Dostupné z:
<http://www.europarl.europa.eu/committees/en/studiesdownload.html?languageDocument=EN&file=34608>
- [29] European Union Map – Flags. *YourEuropeMap.com* [online]. [cit. 2012-02-13]. Dostupné z:

- http://www.youreuropemap.com/europe_map_6.html
- [30] EVROPSKÁ KOMISE. *Příspěvek EU k rozvojovým cílům tisíciletí: Několik důležitých výsledků programů Evropské komise* [online]. 2010 [2012-02-15]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/infopoint/publications/europeaid/documents/188a_mdg_cs.pdf
- [31] EVROPSKÝ PARLAMENT. *Výbory: Rozvoj* [online]. 2012 [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/committees/cs/deve/home.html>
- [32] FOURTH HIGH LEVEL FORUM ON AID EFFECTIVENESS. *Busan Partnership for Effective Development Co-operation* [online]. 1. 12. 2011 [cit. 2012-02-26]. Dostupné z: http://www.aideffectiveness.org/busanhlf4/images/stories/hlf4/OUTCOME_DOCUMENT_-_FINAL_EN.pdf
- [33] *Globální problémy a rozvojová spolupráce: témata, o která se lidé zajímají : manuál*. 2. aktualizované vyd. Editor Marie Hokrová, Sylva Tábořská. Praha: Člověk v tísni, 2008, 1214 s. ISBN 978-808-6961-552. Dostupné také z: http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/pdfs_136.pdf
- [34] GREENHIL Romilly and Patrik WATT.. *Real Aid: An agenda for making aid work* [online]. Johannesburg: Actionaid International, June 2005 [cit. 2012-02-12]. Dostupné z: http://www.actionaid.org.uk/doc_lib/69_1_real_aid.pdf
- [35] HOCH, Tomáš. *Základy rozvojové pomoci*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, 154 s. ISBN 978-80-7368-370-2.
- [36] HORKÝ, Ondřej. Rozvojový rozměr České zahraniční politiky. In: KOŘAN, Michal (ed.): *Česká zahraniční politika v roce 2010: Analýza ÚMV*. [online]. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011, s. 337-356. [cit. 2012-01-27]. Dostupné z: http://www.dokumenty-iir.cz/Horky/Rozvoj_10.pdf
- [37] HORKÝ, Ondřej. Subsaharská Afrika v české zahraniční politice In: KOŘAN, Michal (ed.): *Česká zahraniční politika v roce 2010: Analýza ÚMV*. [online]. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011, s. 337-356. [cit. 2012-01-27]. Dostupné z: http://www.dokumenty-iir.cz/Horky/Subsaharska_10.pdf
- [38] HORKÝ, Ondřej. *Česká rozvojová spolupráce: diskursy, praktiky, rozpory*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010, 165 s. ISBN 978-807-4190-407.
- [39] IATI. *IATI Standard* [online] © 2012 [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://www.aidtransparency.net/>
- [40] JAKOB, Ondřej, Mgr. *Pozice vůči rozpočtu EU za rok 2011- ČR čistým příjemcem o více než 30*

- mld. Kč*. In: Ministerstvo financí České republiky. *MFCR* [online]. 26. ledna 2012 [cit. 2012-02-15]. Dostupné z:
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/tiskove_zpravy_67499.html?year=2012
- [41] KVÍČALA, Petr. *Transformace české zahraniční spolupráce* [online]. 24. 04. 2010 [cit. 2012-02-08]. Dostupné z: <http://petrkvicala.cz/?p=896>
- [42] MAJEROVÁ, Ingrid. *Rozvojové ekonomiky*. Vyd. 1. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, 2008, 170 s. ISBN 978-807-2484-591.
- [43] MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ SR. Informácia o oficiálnej rozvojovej pomoci poskytnutej SR. In: Slovakiaid [online]. 2007 [cit. 2012-04-12]. Dostupné z:
<http://www.slovakaid.sk/uploads/2009/07/Informacia-o-ODA-SK-2006.pdf>
- [44] MOLD, Andrew et al. *EU Development policy in a Changing World: Challenges for the 21st century*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2007. ISBN 9789053563164.
- [45] MZV ČR. *Bosna – projekty 2005-2010* [online]. 12.1.2012 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/programove_zeme/bosna_a_hercegovina/prehled_projektu_zrs_cr_v_bosne_a.html
- [46] MZV ČR. *Etiopie – projekty 2005 – 2010* [online]. 27. 12. 2011 [cit. 2012-02-25]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/programove_zeme/etiopie/prehled_projektu_zrs_cr_v_etiopii.html
- [47] MZV ČR. *Česká republika pomáhá: Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky v roce 2010* [online]. 2011 [cit. 2012-02-10]. Dostupné z: http://www.businessinfo.cz/files/zahranicni-obchod/CR_RS_publikace_120229.pdf
- [48] MZV ČR. *Gruzie* [online]. 06. 06. 2011 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/projektove_zeme/gruzie/index.html
- [49] MZV ČR. *Informace o zahraniční rozvojové spolupráci ČR v roce 2010* [online]. 28. 7 2011 [cit. 2012-02-19]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publikace/vyrocní_prehledy/informace_o_zahranicni_rozvojove.html
- [50] MZV ČR. *Kambodža* [online]. 06. 06. 2011 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/projektove_zeme/kambodza/index.html
- [51] MZV ČR. *Koncepce ZRS ČR 2010-2017 (UV č. 366)* [online]. 24. května 2010 [cit. 2012-01-20].

- Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publikace/koncepce_zrs_cr_2010_2017.html
- [52] MZV ČR. *Kosovo* [online]. 06. 06. 2011 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/projekto ve_zeme/kosovo/index.html
- [53] MZV ČR. *Moldavsko - projekty 2005 – 2011* [online]. 27. 12. 2011 [cit. 2012-02-17]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/program ove_zeme/moldavsko/prehled_projektu_zrs_cr_v_moldavsku.html
- [54] MZV ČR. *Mongolsko - projekty 2005 – 2010* [online]. 5. 12. 2011 [cit. 2012-02-18]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/program ove_zeme/mongolsko/prehled_projektu_zrs_cr_v_mongolsku.html
- [55] MZV ČR. *Palestinská autonomní oblast* [online]. 06. 06. 2011 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/projekto ve_zeme/pau/index.html
- [56] MZV ČR. *Plán zahraniční rozvojové spolupráce ČR v roce 2012 a střednědobý výhled jejího financování do roku 2014* [online]. 22. 6. 2011 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publikace/rocni_pl any/plan_zrs_na_rok_2012.html
- [57] MZV ČR. *Přehled projektů ZRS 2005-2011 Afghanistan* [online]. 6. 6. 2011 [cit. 2012-02-01]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/program ove_zeme/afghanistan/index_1.html
- [58] MZV ČR. *Srbsko* [online]. 06. 06. 2011 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/projekto ve_zeme/srbsko/index.html
- [59] MZV ČR. *Statistiky ODA pro DAC 2008 až 2010* [online]. 7. 10. 2011 [cit. 2012-02-05]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publikace/vyrocni _prehledy/statisticke_dotazniky_o_zahranicni.html
- [60] MZV ČR. *Zápis z 21. zasedání Rady pro ZRS (9. února 2012)* [online]. 9. 2. 2012 [2012-03-26].

- Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koordinace_zrs/rada_pro_zahranicni_rozvojovou/zapisy_ze_zasedani_rady_pro_zrs.html
- [61] OECD. *Aid Effectiveness 2005-10: Progress in Implementing The Paris Declaration* [online]. OECD Publishing, 2011 [2012-02-27]. ISBN: 9789264125490. Dostupné z:
<http://www.oecd.org/dataoecd/25/30/48742718.pdf>
- [62] OECD. *Annex Tables and Charts* [online]. 4 April 2012 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z:
<http://www.oecd.org/dataoecd/44/13/50060310.pdf>
- [63] OECD. *DAC in Dates: The History of OECD's Development Assistance Committee* [online]. Paris: OECD Publications, 2006 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z:
<http://www.oecd.org/dataoecd/3/38/1896808.pdf>
- [64] OECD. *DAC List of ODA Recipients* [online]. 2011 [cit. 2012-02-15]. Dostupné z:
<http://www.oecd.org/dataoecd/9/50/48858205.pdf>
- [65] OECD. *DAC Special review of Czech Republic* [online]. 2007 [cit. 2012-02-03]. Dostupné z:
<http://www.oecd.org/dataoecd/37/34/45367897.pdf>
- [66] OECD. *EU at Glance* [online]. 2011 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z:
<http://www.oecd.org/dataoecd/61/24/44284290.gif>
- [67] OECD. Development Co-operation Directorate. *Development aid reaches an historic high in 2010* [online]. [cit. 2012-02-03]. Dostupné z:
http://www.oecd.org/document/35/0,3746,en_2649_34447_47515235_1_1_1_1,00.html
- [68] OECD. *Development: Aid to developing countries falls because of global recession* [online]. 04/04/2012 [cit. 2012-04-09]. Dostupné z:
http://www.oecd.org/document/3/0,3746,en_21571361_44315115_50058883_1_1_1_1,00.html
- [69] OECD. *Is it ODA?* [online]. November 2008 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z:
<http://www.oecd.org/dataoecd/21/21/34086975.pdf>
- [70] OECD. *Paris Declaration on Aid Effectiveness and the Accra Agenda for Action 2005/2008* [online]. 2005/2008 [cit. 2012-01-15]. Dostupné z:
<http://www.oecd.org/dataoecd/11/41/34428351.pdf>
- [71] OECD. Rome Declaration on Harmonisation. In: *Harmonising donor practices for effective aid delivery*. [online]. Paris: OECD, © 2003. ISBN 92640358342. [cit. 2012-02-07]. Dostupné z:
<http://www.oecd.org/dataoecd/54/50/31451637.pdf>

- [72] OECD. *StatExtracts: ODA by Donor* [online]. April 2012 [cit. 2012-02-28]. Dostupné z: http://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=ODA_DONOR
- [73] OECD. *The story of official development assistance* [online]. Paris: OECD, 1996 [cit. 2012-02-15]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/3/39/1896816.pdf>
- [74] ROZVOJOVKA. *Návrh na transformaci systému zahraniční rozvojové spolupráce ČR* [online]. © 2007 [cit. 2012-03-08]. Dostupné z: http://www.rozvojovka.cz/download/pdf/czhelpe_10.pdf
- [75] TOŽIČKA, Tomáš. *Občanská odpovědnost ve světle globální odpovědnosti* [online]. 28. 10. 2010 [cit. 2012-02-03]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/tisk/11821-obcanska-odpovednost-ve-svetle-globalni-chudoby>
- [76] UNITED NATIONS. *Monterey Consensus of the International Conference on Financing for Development* [online]. 2003 [cit. 2012-03-6]. Dostupné z: <http://www.un.org/esa/ffd/monterrey/MonterreyConsensus.pdf>
- [77] UNITED NATIONS. The General Assembly of UN. *United Nations Millennium Declaration* [online]. New York: UN, 8. 9. 2000 [cit. 2012-02-15]. Dostupné z: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>
- [78] UNITED NATIONS. *The Millennium Development Goals Report 2011* [online]. New York: United Nations, June 2011 [2012-02-22]. ISBN 978-92-1-101244-6. Dostupné z: http://www.un.org/millenniumgoals/11_MDG%20Report_EN.pdf
- [79] UNITED NATIONS. *UN at Glance* [online]. © 2012 [cit. 2012-02-19]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/aboutun/index.shtml>
- [80] UNITED NATIONS. *United Nations Conference on Trade and Development* [online]. © 2011 [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://unctad.org/en/Pages/Meetings/UNCTAD-Conferences.aspx>
- [81] UNITED NATIONS. *United Nations Development Programme* [online]. © 2012 [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/ourwork/overview.html>
- [82] UNITED NATIONS. United Nations Development Programme. *2011 Report: Human Development Statistical Tables* [online]. 2011 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2011_EN_Table1.pdf
- [83] UNITED NATIONS. United Nations Statistic Division. *National Accounts Main Aggregates Database* [online]. December 2011 [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://unstats.un.org/unsd/snaama/cList.asp>

Seznam zkratek

ACP - African, Caribbean, and Pacific Group of States

AKT - Afrika, Karibské a Tichomořské oblasti (země ACP)

ČR - Česká republika

ČRA - Česká rozvojová agentura

DCI - *Development Cooperation Instrument* - Finanční nástroj pro rozvojovou spolupráci

DG - *Directorate General* - Generální ředitelství

DG ECHO – Generální ředitelství pro humanitární pomoc

DG ELARG – Generální ředitelství pro rozšíření

EDF - *European development fund* - Evropský rozvojový fond

EHS - Evropský hospodářský prostor

ENPI - *European Neighbourhood and Partnership Instrument* - Nástroj evropského sousedství a partnerství

EPS - Evropská politika sousedství

ES - Evropské společenství

EU - Evropská unie

EuropeAid – Generální ředitelství pro rozvoj a spolupráci

HDI - Human Development Index

HDP - Hrubý domácí produkt

HLF - High level forum

HND - Hrubý národní důchod

IATI - *International Aid Transparency Initiative* - Mezinárodní iniciativa pro transparentnost pomoci

LDCs - *Least Developed Countries* - Nejméně rozvinuté země světa

LMICs - *Lower Middle Income Countries* - Země s nižším středním příjmem

LPTP - Odbor lidských práv a transformační pomoci

MDGs - Millenium development goals

MPO - Ministerstvo průmyslu a obchodu

MZV - Ministerstvo zahraničí

NGO - Non-governmental organisations

NNO - nestátní neziskové organizace

ODA - Official development assistance

OECD - *Organisaton for Economic Co-operation and Development* - Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OECD/DAC - *Development assistance committee* - Výbor pro rozvojovou pomoc

OLICs - *Other Low Income Countries* - Skupina zemí s nízkým příjmem

ORS - Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci

OSN - Organizace spojených národů

PRT - Provinční rekonstrukční tým

RS - Rozvojová spolupráce

SFEU - Smlouva o fungování EU

TRANS - Program transformační spolupráce

UNCTAD - *United Nations Conference on Trade And Development* – Konference OSN o obchodu a rozvoji

UNDP - *United Nations Development Program* – Rozvojový program OSN

UMICs - *Upper Middle Income Countries* - Země s vyšším středním příjmem

USD – *United States Dollar* - Americký dolar

ZRS - Zahraniční rozvojová spolupráce

ZÚ - Zastupitelské úřady ČR v partnerských zemích

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 27. dubna 2012

.....

Bc. Lenka Vašíčková

Seznam příloh

1. Seznam příjemců Oficiální rozvojové pomoci
2. Oficiální rozvojová pomoc EU (%HND, 2004-2010)
3. Rozdělení ODA z institucí EU (2009-2010)
4. Mapa prioritních zemí ZRS ČR

Příloha 1: Seznam příjemců Oficiální rozvojové pomoci

DAC List of ODA Recipients

Effective for reporting on 2011, 2012 and 2013 flows

Least Developed Countries	Other Low Income Countries (per capita GNI <= \$1 005 in 2010)	Lower Middle Income Countries and Territories (per capita GNI \$1 006-\$3 975 in 2010)	Upper Middle Income Countries and Territories (per capita GNI \$3 976-\$12 275 in 2010)
Afghanistan Angola Bangladesh Benin Bhutan Burkina Faso Burundi Cambodia Central African Rep. Chad Comoros Congo, Dem. Rep. Djibouti Equatorial Guinea Eritrea Ethiopia Gambia Guinea Guinea-Bissau Haiti Kiribati Laos Lesotho Liberia Madagascar Malawi Mali Mauritania Mozambique Myanmar Nepal Niger Rwanda Samoa São Tomé and Príncipe Senegal Sierra Leone Solomon Islands Somalia Sudan Tanzania Timor-Leste Togo Tuvalu Uganda Vanuatu Yemen Zambia	Kenya Korea, Dem. Rep. Kyrgyz Rep. South Sudan Tajikistan Zimbabwe	Armenia Belize Bolivia Cameroon Cape Verde Congo, Rep. Côte d'Ivoire Egypt El Salvador Fiji Georgia Ghana Guatemala Guyana Honduras India Indonesia Iraq Kosovo ¹ Marshall Islands Micronesia, Federated States Moldova Mongolia Morocco Nicaragua Nigeria Pakistan Papua New Guinea Paraguay Philippines Sri Lanka Swaziland Syria *Tokelau Tonga Turkmenistan Ukraine Uzbekistan Vietnam West Bank and Gaza Strip	Albania Algeria *Anguilla Antigua and Barbuda Argentina Azerbaijan Belarus Bosnia and Herzegovina Botswana Brazil Chile China Colombia Cook Islands Costa Rica Cuba Dominica Dominican Republic Ecuador Former Yugoslav Republic of Macedonia Gabon Grenada Iran Jamaica Jordan Kazakhstan Lebanon Libya Malaysia Maldives Mauritius Mexico Montenegro *Montserrat Namibia Nauru Niue Palau Panama Peru Serbia Seychelles South Africa *St. Helena St. Kitts-Nevis St. Lucia St. Vincent and Grenadines Suriname Thailand Tunisia Turkey Uruguay Venezuela *Wallis and Futuna

*Territory.

(1) Tímto není dotčen status Kosova podle mezinárodního práva.

Zdroj: OECD. *DAC List of ODA Recipients* [64].

Příloha 2: Oficiální rozvojová pomoc EU (%HND, 2004-2010)

Official development assistance

% of gross national income

geo \ time	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU (27 countries)	0.34	0.42	0.41	0.37	0.4	0.42	0.43
EU (15 countries)	0.35	0.44	0.43	0.39	0.43	0.45	0.46
Belgium	0.41	0.53	0.5	0.43	0.48	0.55	0.64
Bulgaria	:	:	0	0.06	0.04	0.04	0.09
Czech Republic	0.11	0.11	0.12	0.11	0.12	0.12	0.12
Denmark	0.85	0.81	0.8	0.81	0.82	0.88	0.9
Germany	0.28	0.36	0.36	0.37	0.38	0.35	0.38
Estonia	0.04	0.05	0.09	0.08	0.1	0.1	0.1
Ireland	0.39	0.42	0.54	0.55	0.59	0.54	0.53
Greece	0.16	0.17	0.17	0.16	0.21	0.19	0.17
Spain	0.24	0.27	0.32	0.37	0.45	0.46	0.43
France	0.41	0.47	0.47	0.38	0.39	0.47	0.5
Italy	0.15	0.29	0.2	0.19	0.22	0.16	0.15
Cyprus	0.03	0.03	0.15	0.12	0.17	0.2	0.2
Latvia	0.06	0.07	0.06	0.06	0.07	0.07	0.06
Lithuania	0.04	0.06	0.08	0.11	0.11	0.11	0.1
Luxembourg	0.79	0.79	0.89	0.92	0.97	1.04	1.09
Hungary	0.07	0.11	0.13	0.08	0.08	0.1	0.09
Malta	0.18	0.17	0.15	0.15	0.2	0.18	0.11
Netherlands	0.73	0.82	0.81	0.81	0.8	0.82	0.81
Austria	0.23	0.52	0.47	0.5	0.43	0.3	0.32
Poland	0.05	0.07	0.09	0.1	0.08	0.09	0.08
Portugal	0.63	0.21	0.21	0.22	0.27	0.23	0.29
Romania	:	:	0	0.07	0.07	0.09	0.07
Slovenia	0.1	0.11	0.12	0.12	0.13	0.15	0.13
Slovakia	0.07	0.12	0.1	0.09	0.1	0.09	0.09
Finland	0.37	0.46	0.4	0.39	0.44	0.54	0.55
Sweden	0.78	0.94	1.02	0.93	0.98	1.12	0.97
United Kingdom	0.36	0.47	0.51	0.36	0.43	0.52	0.56
Iceland	0.18	0.18	0.27	0.27	0.47	0.35	0.28
Norway	0.87	0.94	0.89	0.95	0.89	1.06	1.1
Switzerland	0.4	0.43	0.39	0.38	0.44	0.45	0.41
Turkey	0.11	0.17	0.18	0.09	0.11	0.11	0.13

Zdroj: EUROPEAN COMMISSION [24].

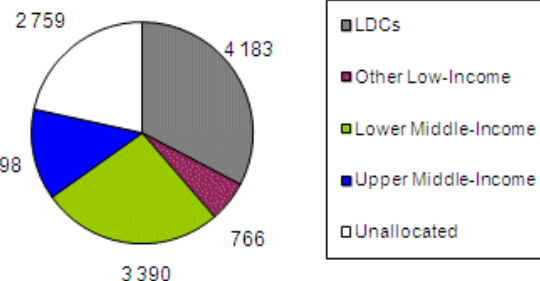
Príloha 3: Rozdělení ODA z institucí EU (2009-2010)

EU Institutions

Gross Bilateral ODA, 2009-10 average, unless otherwise shown

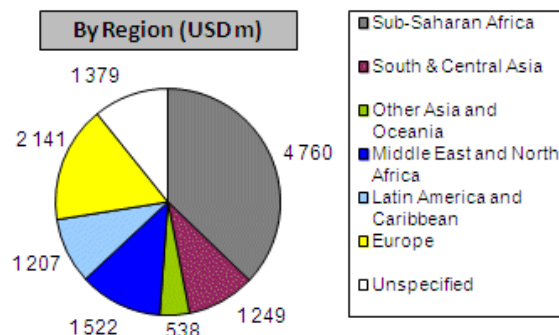
Net ODA	2009	2010	Change 2009/10
Current (USD m)	13 444	12 679	-5.7%
Constant (2009 USD m)	13 444	13 226	-1.6%
In Euro (million)	9 654	9 573	-0.8%

By Income Group (USD m)

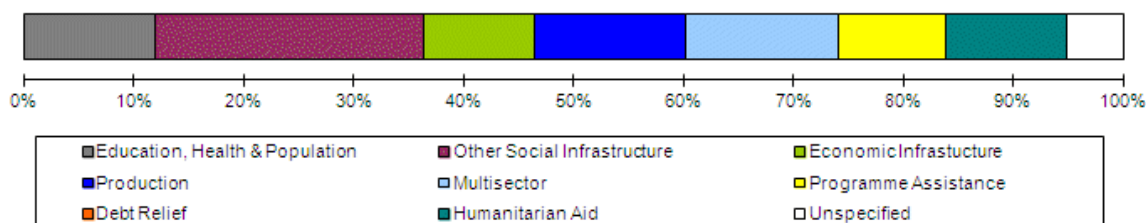

Top Ten Recipients of Gross ODA (USD million)	
1 Turkey	541
2 West Bank & Gaza Strip	490
3 Afghanistan	340
4 Congo, Dem. Rep.	299
5 Kosovo	298
6 Serbia	292
7 Sudan	255
8 Morocco	253
9 Ethiopia	220
10 Mozambique	199
Memo: Share of gross bilateral ODA	
Top 5 recipients	15%
Top 10 recipients	25%
Top 20 recipients	38%

By Region (USD m)

By Sector

Zdroj: OECD. *EU at Glance* [66].

Příloha 4: Mapa prioritních zemí ZRS ČR

Zdroj: MZV. ČR pomáhá [47]. Vlastní úprava.